

ÜLIÕPILASLEHT

Sisu: -ld K-: Meie lugejaskonna probleeme (Pooleli). / **Igavene tudeng:** Igavesed tudengid. / **Juhan Paalbärk:** Valgepeaga usuisa. / **V. A.:** Strindberg ja meie, noored. / **Veidi ka omane:** Vastuseks „Võhivõõrale.“ / C. I. E. kongress. / **A. Vaigla:** Dr. phil. Jaan Raamot †. / **Herman Evert:** Organiseerumine differentseerumisena (Pooleli). / **A. Antson:** A. H. Tammsaare: „Tõde ja õigus.“ / **A. A.:** Üliõpilase käsiraamat Soomes — ja meil? / Akadeemiline kroonika.

No 1

9. II. 27

Kulla-
sepa-

ja

kella
äri

O. HERMANN

Tartus, Aleksandri tän. 2

Asut. 1815. a.

Suur väljavalik kuld- ja hõbe
asjadest. Käe-, tasku-, laua-
ja seinakellad I-a Schweitzi
firmadelt

UUDIS! Purunematu uuriklaas!

:: Töö korralik ja hinnad mõõdukad ::

Kondiitri äri ja kohvik

E. VAZTMANN

Tartus, Lossi t. 1 * Tel. 7-72

Valmistab igal ajal maitserikkalt
kõiksuguseid kondiitritöid

== Muusika kella 5—9 õhtul ==

Härrad üliõpilased!

Soliidsem ja odavam

juukselõikamise äri

on Tartu jaamas. Äri on lühikese
aja jooksul rohkearvulise pere töö-
andjaid võitnud.

Austusega J. SAUGA.

Rohu- ja Väarvi-Kauplus E. WECKRAM

Tähe tänav nr. 65

TARTUS

Kõnetraat 5-65

Pagari-, kondiitri-äri ja
kohvik

Joh. Tischler

Tartus, Rüütli tänav nr. 16

* BISKVIIDI TÖÖSTUS *

Härrade ja daamide
juuksetööstuse äri

R. NAPP

— Tartus, Kõütri tän. 3. —

Töö kiire ja korralik
diplomeeritud meistri juhatusel all.

RÄTSEPP

J. SÖRRA

Tartus, Kõütri tän. nr. 3

teeb igasuguseid rätsepatöid tel-
lija, kui ka oma riidest. I-se järgu
töö moodsamate lõigete järel.

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

Meie lugejaskonna probleeme.

Sest ajast pääle, kui sugemeist hakkas kujunema meil kirjandusväärset kirjandust ja mingisugust enam-vähem omaette iseseisvund kirjanduslikku elu, Noor-Eesti, Siuru ja Tarapita aegadest kuni tänapäevani, on järjekindlalt tekkinud loomulikke mõrasid, äraigamisi ja uussünde, mitte üksi varemini nii ebateadlikult ühtlases kompaktses kirjanikkude kogumis, vaid ka nüüd juba teadlikult rühmund kirjanikkude rühmituste ja lugejaskonna vahel. On olnud mõnesuguseid ebakõlasid, kokkupõrkeid (eestkätt väikseid, kuid siiski tuntavaid) looja ja maitsja, õieti tootja ja tarvitaja vahel. Sõnaliste etteheidetega ja väljakutsetega, „sõnamõõga“, „sõnatapri“ ja „sõnapiiitsaga“ on kõmukalt, aga võib olla ka menukalt esinend eestkätt loov kirjanikkond. Lohekski on nimetatud lugejaskonda, tarvitajaid, maitselagedaiks tõusikuiks jne. Omalt poolt pro domo sua ei ole lugejaskond meil seni, nagu juhtub see ikka, sõnavahendit enesekaitseks tarvitand, kuid seepärast teatavasti kindlamate, kuigi raskemini märgatavate tagajärgedega pakkumise-tarvituse majapidamises nii tähtsat vahendit — ostutahet. Vahete vahel on tundnud end kutsutud olevat lugejaskonna esindajaiks selle kunsti- ja kirjandusmaitses meie traditsionaal-

sed rahvamehed, kelle käsutada on harilikult mõne suurema ajalehe trükipress ja eelkirjanduslike aegade kestel hästi kättekasvatatud lugejate hulk. Ei puudu teatav tõenäolikkus selgi, et need rahvamehed tõesti teatava kirjandusmaitsesega lugejaskonda on õigusega esindand, vähemalt sel määral, kui võrd nende sõnavõtt pole olnud tingitud muist „taktilisist“ kaalumist. Sagedamini on aga püütud esindada lugejaskonda valeanalooogia alusel, isiklikul algatusel kandes üle kättekvantumi printsiibi järele omandatud esindajavolitusi tööstuse, põllu- või muust majandusest, lehetoimetusest, kirikust, koolitoast, karskustliidust või riigikogust kirjanduskunsti alakonda. Lugejaskond seesugusena ei kõnele ikkagi muu kui ostutahete kaudu, rahapunga autoriteetse häälega, olgu see siis raamatukaupluses, kunstinautilus, teatris, kinos või kirikus. Olgu kuidas on, aga praktilised järeldused omavahelistest arveteõidendustest pole jäänd tulemata ei kirjanik- ega lugejaskonnale. Mõnigi aus inimene on hakand kirjandust ja kunsti harrastama kirjaniku-kunstniku meeletulete pääle, mõneski edasipüüdjas noorusis on esile puhkend visa loomistahe samast allikast. („Kui paljud“, ütleb üks prantslasest asjatundja, „kirjuta-

vad, kes kirjutama ei peaks, ja kui paljud, kes kirjutama peaksid, ei tee seda ometi mitte.“ On siis hää, kui igale tema töö parajal ajal meele tuletatakse, mis aga iseenesest sugugi ei tähenda, et igaüks just oma õigesse ossa satub esimese meeletulete järele.) Mõnigi kirjanduse või kunsti rühmitus või üksik harrastaja on oma katsetused maitsenguhuviviliste puudel revideerimisele võtnud ja ümber korraldand — teadlikult või aimduslikult, see ei tähenda palju, kui tegelikult pöörang on tehtud. Lõpuks on mõnigi rahvamees enesele oma arvustustega võitnud endisest rohkem poolehoidu ja hääli või käsi (lahtisel hääletusel), kuigi on juhtund ka teisiti, sest iga aus ettevõtte on paraku seotud seda suurema riisikoga, mida suurejoonelisem on algatus. Sedagi on juhtund, et on tulnud teha oma tasku pääl ja oma hää nime arvel vihavaenlasele makstata reklaami, on tulnud soodustada ainelisi ja vaimlisi loomingu tingimusi neilegi, kellele seda kõige vähem sooviti.

Kõige nende seikluste tegelikuna ja viljakana tulemusena on asjaolu, et kirjanduslik elu on tekkimas, et see vähehaaval edeneb (sest kõik, mis elab, edeneb) differentseerub, mitmekesisub ja, kuigi aegamööda, haarab sekka lugejaskonna, püüdes sellega lä-

hemat sidet („Смычка“) ja otsekohehemaid suhenguid. Samal ajal on kirjandus- ja kunsti-tootluse (produktsooni) kõrvale tekkinud uus ala — kirjandus- või kunstipoliitika. See viimane näib praegu, vist üldise poliititsemise ajajärgu mõjutusel, haaravat ikka enam ja enam tegevjõude kunsti- ja kirjandusloomingu alalt, nõrgestades toodangut, kuid seepärast tasudes end asjaharrastajatele võrdlemisi hästi nii sissetulekute kui „kuulsuse“ mõttes. Lugejaskonnale ei tarvitse kirjanduspoliitika sugugi mõjuda ainult üksi kahjulikult: kuulnud ja mõistnud kõiki sõnamehi, petund järjekordselt igas autoriteedis ja taiband parteiliste sõneluste aluspinna, mis aset leidnud ennem lugejas-maitse, kunstitarvitajas kui kunstis l'art pour l'art, tuntakse vajadust tōusta lõpuks oma enese, kuigi nõrkadele, aga ikkagi oma enese jalgadele, vabaneda vaheldamis piki ja põiki eksitand talutajaist ning püütakse omandada elukogemustest enese tarvis oma iseseisev maitse ühes kaasakäivate tõekspidamistega. Maitseingus enam-vähem iseisvund kunstipublik mõjustab positiivselt kun.titoodangutki, huvitatuna seilest tõeliselt ja eluliselt. Ja seda teed ehk mõjustab nliūdne tühjatoimitsev kunsti- ja kirjanduspoliitiline intriig käima loomingut. Muidu aga on poliitika eestkätt kasulik ainult osavale poliitikule teistelt teatavate paremuste ja mõnusete ülehaaramiseks kõrvalteid kaudu, mitte aga otseteed asjale enesele.

Üldiselt on kunstihuvilise publiku, kirjanduse suhtes lugejaskonna tekkimine, kunstihuviliste arvuline ulatus, maitseinguvõime kujunemine, aste ja maitsete suundumine alati ja põhjusega hoidnud enese pääl eestkätt loovkunstniku teadliku või aimdusliku tähelepanu. Kuid seda tõsielulist tõsiasi ei või jätta märkamata üldse keegi, kellel on tahet või koguni tarvet näha ja mõista mitte ainult looduslikku, vaid nüüdisaegu ülekaaluva tähtsusega kultuuri-

list ümbrust. Kui meie elutõsine ja ausa silmaga lauluisa oma *Paaris sammukeses rändamise teed* (1853) kahjatusesega märgib, et „oleks neil viimastel arulistel peremeestel“, kellel üksi, nagu tekstis öeldud, „enam aega ja raha kopikat“, „paremad koonud, miska nad iga lillekese karrika põhjast meeastjad oskaksid tühjendada“, siis pole Kreutzwald'il mitte ainult aja- ja kopi kapuudusest vabanend peremeeste koonudest kahju, vaid südame lähedane on oma „rändamise tee“ ja see, „.....kust niisuguseid lugejaid leian...“, kes kaasa elaks sellele. On täitsa ekslik, või vähemalt ühekülgne ja vildak see arvamine, et kunsti (kirjandust) loob kunstnik või mingi kunstirühmitus. Kunstnik on ainult täidesaatev võim teatavate väiksete toimetusvabadustega eestkätt kujundustehnika, vähem ainesuse alal. Kunsti hoiab elus, suundab ja korraldab laiemas ulatuses keskkond (looduslik ja kultuuriline), lähemalt: kunstihuviline publik, eestkätt selle nn. maitsetkanded (geschmackträger) osa.¹⁾ See maitseingut kande kunstihuviliste osa annab koha ja ajajärgu toodangule ilme, paigutades kunsti kesklinna teatavad tooted, andes vastava ulatusega kodanikuõigused ainult teatavaile tootjale. Muu jääb üldise asendilt kunstiagulitesse, linna veerule või koguni müüri taha ühes oma „süüdlastega“ (autoritega), maitsekandvast kogudusest lahtilõhestund harurühmade — suuremate või vähemate, rohkemarenend või vähemarenend — või üksik-huviosaliste harrastada ja elatada. Loomulikult üks neist kõrvalrühmadest hakkab järkjärgult kasvama, kuni vormub kandvaks jõuks ja sellisena vallutab omal ajal kunsti kesklinna ning investeerib aukohtadele omad lemmikud. Kuid teised harurühmad kuivavad täies „koosseisus“ ühes tarvitajatega ja tootjatega

1) L. L. Schücking, Die Soziologie der literarischen Geschmacksbildung, 1923, München. Huvitavaid tähelepanekuid ja andmeid.

või jälle sulavad vähehaaval tõusvasse naabrissse.

Enesestmõistetavalt ei ole kunstniku või kirjaniku asendilt oma kunstihuvilise tarvitajate rühma valimine mitte alati teadlik ja ette arvatud, kuigi võib sagedasti nii juhtuda, et ei aita üksi loomusunnilised eelded ja aimduslikud, sügaviskulised loomingulised tõekspidamised, mõistuslikud, täisteadlikud elutehnilised arvestused. Eriti, kui neid eelmisi polegi nii rikkalikult, austused ja rahad aga seda veetlevamad. Kuid teiselt poolt: huviosalistest, maitseingurühmast irdund, samati arvult või maitseastmelt kehvale harrastajaterühmale toetuv loovkunstnik on paratamatult surmalaps, vähemalt omal elueal, sagedasti ka posthuumselt. Eriti, kui tal pole rahasid loomingu võimeliseks elatumiseks. Ja siiski võib puududa veel loomingspühholoogiliselt eriti tähtis asjaolu — tööle õhutav töötarviduse tunne. Küsimus pole siin valmistoodangu levingust, vaid selle tunnustamisest, sest viimase ta on iga loomingu juurtes läbi lõigatud. Posthuumses tunnustuses pole siis minigeid väljavaateid, sest pole üldse toodangut, vähemalt kogu hoole ja armastusega tehtud loovtööd. Edasi on üldkultuuriliselt, näit. rahvakultuuriliselt asendilt vägagi oluline, milles ja kuidas avaldub teataval aja-koha lõikepunktis maitsetkandev kunstihuviliste hulk ühes oma harunemisega. Pole ju sugugi ükskõik, milles elatakse, kellega ja kuidas. Tööselsilised, lõunalaudkond, amet ja magadistuba ei tarvitse sugugi sunduslikult imeda enesesse veel igatht. Ja seda ei juhtu isegi meie kehvades oludes. Seevastu aga juhtub õige huvitavalt-primitiivseid ja tujutapvaid meelelahutus väljaspool loeteldud asu- ja ajakohti. Kuid siit lõpeks algabki see, miks kunsti ja kirjandusmaitse tõsiasiad huvitavad iga maitseinguhuvilist isiksust oma „mina“ asendilt. Ja meiepäevine kogemuslik-katseline esteetika,

loomingu- ja maitsengupsühholoogia konstateerib kunstimeelsuse olemasolu igas normaalses inimeses. Vahe on üksi astmes (kvantiteedis), individuaalses erilaadis (kvaliteedis: kas näiteks ülekaalus aktiivsed loomingu või passiivsed maitsengulised liited) ja selles, kas ja kuidas inimese loomuomased, looduslikud eelded arendust leiavad.

Kõik see, mis maksab üldiselt kunstiloomingu ja maitsengu, kunstitootja-toodangu ja tarvitajaskonna kohta, on maksev kirjandusnähete suhtes eraldi. Vahe ehk on üksi selles, et kirjandus on universaalsema, laialt ulatuslikuma tähendusega, omab suurema arvu maitsevõimelist publikut ja haarab laiemalt kultuurühiskonda kui meieaegu üksi teine kunst. Lugejaskond on alati olnud suurem kui näiteks teatri-, muusika-, maali- või muuhuviliste kunstiharrastajate hulk. Folkloor näitab, et see üldiselt on olnud nii endisaegugi. Tahab nii olla, et kunstimeelsuse levig käib kirjanduse, s. t. kirjanikkude ja lugejaskonna kaudu vähem kunstihuvilistesse kihtidesse ja teiste kunstide alakonda. Seepärast on maitsengupedagoogiliselt kirjandusel täita üldisem ja raskem pioneeri osa esteetilis-kultuuris, elu ja ilmakäsituse maitsestamises. Mitte muidu ei ole kirjanikkond kõige enam ja muist kunstnikkudest rohkem huvitatud kultuurküsimustest ja kultuurolo-suhetest, ja mittu muidu ei tegele ühiskond omaltki poolt eestkätt kirjanikkonnaga ja kirjandusega. Kirjaniku ja lugejaskonna siduvus aina kasvab järkjärgult tähtsuses sedamööda, kuivõrd loovkirjanik kaotab olenevuse mõnest üksikust hoolitsejast või hooldavaist ametiasutustest ning kutselisena kirjanikuna on sunnitud elatuma aineliselt ja vaimliselt oma toodangust, selle menust. Kas see loominguiliste eeltingimuste ümberpaigutus „puhta“ kunsti asendilt kahjulik või kasulik, — kui seesugune kunst oleks olemas tõeliselt ja mitte ainult näiliselt,

mingina, lihtsameelsele vaatlejale varjatud kihikunstina — ei muuda tõsielulist paratamatust. Küll võib aga muuta seda tööelulist paratamatust kunsti- ja kirjanduskultuurile soodsaks, isegi ehk soodsamaks kui seda on metseenatide ja hooldavate asutuste või ühiskondlikkude kihituste suundatud ajajärgude kunstiloomingulised tingimused. Ja selleks tuleb kasvatada kunstitoodanguga, arvustusega, toodangu kättesaadavusega ja huvitavusega, perekonna, kooli ja seltskondliku keskkonna kaudu maitsevõimeline ja maitseguhuviline harrastajate ring, resp. lugejaskond.

Kuidas iga üksik kirjanik või kirjanduslik rühmitus oma kaas-aeglastest maitseguhuvilistega ühenduse saab, see on üksikute taktika küsimus. Kas sellega, et püüab meelitada, mugandudes kõigile, kas „petmistega“, mõnitamistega jne., või lõpuks meelitades ja kaasa haarates aususega enese ja ümbruse suhtes, avameelse tõsidusega — kõik see on isikliku ilmavaate ja ellusuhetumise küsimus. Üldiselt ikkagi määrab ajakoha lugejaskonna maitse sellele eelnend ajajärg, siis kaasaegne aineiline ja kultuuriline hääolu, kusjuures viimases on tähtsal kohal kaasaegne kirjandustoodang, arvustus, koolilised õpingud, kirjanduspoliitika jne. Võttes majanduslikud eeltingimused enesestmõistetavana põhipinnana, jääb meil lugejaskonna maitse arenduses teha tähtsam töö just loovkirjanikul, sest toodang ei ole mitte üksi tooted, vaid toodetega loodud tarvidused lugejaskonnas, lugeja-tarvitaja maitsegu tasapind ja selle ulatus. Toodang annab igatahes faktilise, põhilise materjali kunstimaitsengu arendusele, millele liitub siis arvustus, mis on viljakas üksi siis, kui ta tõesti teenib kunsti, aga mitte muid elutehnilisi huvisid. Lisaks tulevad põhilistena asjadena kunsti ja kirjanduse õpingud koolis ja ülikoolis, perekondlik

ja üldine seltskondlik õhustik, raamatukogud, teatrid, kunstinäitused, kontserdid jne. Neilt loeteldud asendeilt tulekski suhtuda meie kaas-aegsesse kirjanduskultuurilistesse olukordadesse.

Eel-iseiseisvuse aegu vormund eesti lugejaskond, kas, üldiselt ja laiemas ulatuses, kasvas meie eelkirjanduslikkude aegade kirjanduse katsetustel, milledele ei arvatud võimalikuks lähenedagi euroopalise arvustuse „möödupuuga“, või kitsamas ulatuses võõrkirjandusel. Rahva päalmitest kihitustes üksi oli see viimane võimalik. Materjaliks oli kauemat aega saksa kirjandus seesugusena, nagu see ulatus meie selleaegiste nõueteni ja maitсени. Hiljem liitus saksa kirjandusele kirjandusmaitset kasvatavana tegurina vene kirjandus. Mõlemas keeltes algupärase kirjanduse kõrvale tulid neis leiduvad tõlked maailmakirjandusest. Laiemate huviringide jaoks tehti saksa- ja venekeelseist teoseist — algupäranditest või tõlgetest — tõlkeid või ümberjutustusi ainult eestikeelt oskavaile lugejatele. Alles Noor-Eesti ajast hakatakse tutvuma prantsuse, soome, itaalia kirjandusega ja tõlgitakse üksikuid, meeldivamaid kohti eesti lugejale. Samade suurkirjanduste mõjutustel vormub kirjanikkondki, kes siis loomulikult võtab oma ülesannet euroopaliselt, eelkirjandusliku ajajärgu arvustuse „möödupuule“ vaatamata, koguni selle kiuste. Rahvusvahelised euroopalised kirjandusmõjud tungisid meie kirjanik- ja lugejaskonda tolleaegse kooli kaudu, kus tutvuti vastavate keeltega ja kirjandusega ning saadi ergutust samas suunas jätkamiseks ülikoolis ja tegevelus. Siis hakkaski kujunema meie esimene kindla kultuuristmuga kirjanikkude põlv enne valitsend poolharitlasest rahvamehe ja mõne üksiku väga puuduliku üldharidusega loomuanni kõrvale ja neist üle. Nii oli iseiseisvumise eel, nüüd on teisiti.

(Pooleli.)

Igavesed tudengid.

Kunagi me ei lakka õppimast. Ikka uuel uusi kogemusi, ikka uusi tunnetusi, ikka uusi sensatsioonid. Elu on kaunis vaid niikaua, kuni temas on veel mõistatusi, mida võime lahendada. Tunnustan avameeli: kõige suuremaid kirjanikke ja mõtlejaid pole ma tundma õppinud ammutavalt. Õudne oleks, kui poleks veel Shakespeare'i, Goethe, Jean Paul'i, Molière'i Byron'i j. t. teoseid, mida võin maitsta puutumata kogu naiivsusega. Iga aasta võtan ette ühe niisuguse teose ja olen õnnelik, et võin lugeda mu jaoks vastleht tundmatut «Shakespeare'i». Sest lugeda võib õieti ainult üksainus kord, nagu ka üksainus kord võib kuulda ja näha. Esimene mulje püsib ja moodustab järgnevaid despootlikult oma jääkide järele, sulleb oma raami teise, kolmanda ning järgnevate piltide suuruse. Ses mõttes olen «igavene tudeng», igaveselt õpimuline, ikka valmis uusile üllatusile, ikka hetkeks õnnelik, kui läheb korda mõne väikse või suure mõistatuse lahendamine. Igavene tu-

deng — siia kuulub ka vallatust, ülemeelsust, võime vaimustuda, unistada, teha lollusi, lapselik maitsemistarve, eriti ka andumine maisele, mida nii meeeldi kaotatakse, kui saadakse vanemaks, «õilsemaks» ja vaimsele täiesti andumise korral.

Kuid täna ma ei taha rääkida neist «igavestest tudengitest», kellede hulka ennastki loodan arvata elulõpuni. Tahan kujutada üht haiglast «igavese tudengi» liiki. Ta karrikatuuri ehk pigemini öeld: ta neurootilise moonutuse. On inimesi, kes põevad õppimishaigust. Nad ei õpi sugugi sellepärast, et nad tahaksid õppida, n. ü. sisemisest õpirõõmust. Nad õpivad survepäraselt, nagu mõne kohustuse sunnil. Nad on õnnelikud, kui nad on mõne aine «ära õppinud». Siis tunnevad nad suruvat tühjust. Nad õpivad lihtsalt õppimise enese pärast, laarpurlaarselt. Mitte õpivad aine pole neil tähtis, vaid õppimine seesugusena. Need on inimesed, kes põevad oma aja hästi-kasutamise-kohustust. Nad ei tea, et elu pääsiht on —

teha ennast õnnelikuks. Õnnelik inimene on asendamatu õnnetsentrum, mis saadab õnnekiiri kogu oma ümbrusele. Ükskõik, kuidas inimene leiab oma õnne. Kui ta seda ainult leiab! Kas ta nüüd usinuse, armastuse, kunsti, rikkuse, mõtlemise teel jõuab oma õnnele, see on ükskõik. Kui ta seda ainult saavutab teistele valu tegemata. Ah, peaks koolides võima õppida seda uut, õnneliku inimese «elukutset». Küll kõlaks toredasti: — «Maise õnne doktor!»

Agas igaveselt-kohustatud, lakamatult-rühkijad kannatavad kägistavat hirmupiina: nad ei olevat oma aega küllalt hästi kasutand!

Kõik õppimisneurootikud teevad enesele etteheiteid, kui nad lubavad enesele jalutuskaigu, kui nad lebavad tunni päikesepaistel, kui nad on vestlend kogu kevadpäeva kena tütarlapsena... Nad oleksid ju vähepääl võinud midagi õppida; nad oleksid sel ajal võinud teha midagi «targemat!»

Nad ei tea, et me ajud vajavad pause puhkamiseks. Ka

Valgepeaga usuisa.

Kõne, peetud ülikooli sammaste varjus 8. XII. 26.

Oskar Loorits, valge oma ihu, juuste ja hinge poolest, ehk Oku Loru, nagu ta ennast ise on märkinud, astus ülalnimetatud kuupäeval tähtsaima sammu oma elus. Siinjuures tuleb teadagi mees pidada, et tähtsaimaks momendiks elus ei saa eranditult lugeda abiellumist ja Looritsa märkpäeva põhjustavaks teguriks oligi hoopis teiselaadiline tõsiolu: ta lasi enese auväärt professor Andersoni poolt doktor villiks lüüa puhtuslilistel alusjoontel, nagu see ka väga ajakohane praegusel ajajärgul, kus konsistorium otse meeletult lutheriusulisi tallmeisterid risti taob¹⁾.

1) Mõõda minnes huvitab fakt: teoloogid saavad meil doktoreiks rahva sündivuse ja rahvaarvu tõstvuse uurimisega, filoloogid aga usuprobleemide lahendamiseks.

Tegin enese ka tolle päeva kaasaalajaks ja pärast seda, kui prof. Cederbergi naljad olid ära kuulunud, lippasin kohe kõnetooli manu, et värskete tohtrile õnne soovida, kuid sinna oli kogunud juba müürina rahvast ja üks suure kehaehitusega mees oli seadnud enese mu kehakese ette nii kadadalt, et võisin 5 minuti kestel imetleda ainult selle inimese seljastruktuuri. Ja kui mulle jumala ilmtaas paistma hakkas, oli tohtrihärra juba saalist kadunud. Panin torukübara pähe (mul on nüüd niisuke) ja tormasin alla.

Filoloogiline rahvas oli kogunud sammast varju ja lilletatud „valgapää“ astanud ühes tongemate härradega forti. Siin haaras mind inspiratsioon muusa ja kuigi autos istuv preili mulle sisemiseks ärevuseks põhjust andis, võtsin silindri peast, pöörasin oma sinised silmad (mul on stukesed) valgeile lumikakutusele ja „Postimehe“ prelnate poole ning pidasin usulises hardumuses järgmise lauakõne:

„Lugupeetud Liivimaa usupuhastaja ja doktor laureatus! Lugupeetud ametivennad ja õed! Siin vabaõhu lumivärvingu hiilgel julgen esindada oma soojemad tervitused Sulle, kallid kameraad ja velledest esimene! Oled esimene neist, kes Eesti Ülikoolis oma õpinguid alustanud ja need nüüd viimase kraadini harinud ning seda kõik teind päris mõdärnaja rütmis, ameerikalise hoo ja pinevusega — kuue aasta jooksul! Ja seejuures mitte ainult konutanud laua taga surnud pabereis, vaid liikunud päris tudenglikus lustikkuses oma rahva keskel, kirjutanud raamatuid ning olnud isegi suulmeister! Lööksin sulle kas või täna ausamba ülikooli ette, suure ja toreda, valgejuukselise nagu sa ise.

Ja-ja—ma näen, sa ei sallid kiidukõnesid ja muutud närviliseks, kuid rahustagu sind su kõrval istuva preili pilk — ega ma siin kaht tundi ei mõtlegi pajatada.

Mäletad veel, kui lõime su aastaid

harmoonilise fäsinimise tuntuim näide — Goethe oli suur tühjas ajaraiskamises, «prassimises», hindas kaardimängugi «seltskondlise vourusena», võis veeta pikki päevi vestluses enam-vähem tarkade tüdrukutega, kes aga oskasid «silmi» teha. Ta teadis suurt saladust, et elumaitsemiseks on vaja ka mängu ja et ka mäng kuulub ellu. Ta teadis, et päeva kohustusele seltsib ka salajane õigus «päeva õnnele». Igaüks peaks püüdma saavutada igalt päevalt väikse õnnepõika. Õppimisneurootik teeb igal õhtul oma päeva bilansi ja arvab kokku ainult uuesti saavutatud teadmised. Ta tahab ainult konstateerida, et ta on end ülal pidand vahvalt ja on hästi õppind. Ta toimib nii, nagu seisaks ta seljataha maanitsev isa-ema ja ootab hirmuga küsimust: «Kas oled juba kõik ära teind, mis üles antud? Mille eest ma kooliraha maksan?»

Ta kannab selle hääle enesega ja töötab valel alal, et seda häält sumbutada. Ta tunneb ja teab, et ei ole täitnud oma kohust. Tal on salajaselt suur elusih, mida ta ei saavuta iialgi, iialgi.

Kõige eriskummalisem on, et

õppimisneurootik igavesele õppimisele vaatamata midagi ei saavuta jäädavalt. Ta ajud on kui sõel. Ta täidab need teadmistega, aga kõik immitseb läbi. Jäävad vaid hädised hilbud, üksikud juhuslised. Õppida suudavad kõik; teada midagi — väga vähesed. Õpitav peab mõelduma hinge filtrist, peab muudetama seni, kui see on kohtanend vanadele teadmistele ja orgaaniliselt nendega läbi põimund nii, et sest saab õppijale hävitamatu omandus. Õige igavene tudeng õpib alati juure. Ta hing rikastub aastatega, ta vaatepiir laieneb alatasa, ikka sügavamini imbuvad ta silmad elu tumedasse müsteeriumi. Ta muutub pehmemaks, mõistvamaks, ilmekamaks. Mida enam ta teab, seda vähemaks peab ta oma teadmist. Õppimis-

Üliõpilasleht

jatkab uuel aastal ilmumist.

Tellimine 1927. a. peale
avatud.

Tellimishind Mk. 150 semestris.

neurootik muutub ikka kitsarinnalisemaks, ikka sallimatumaks ja professionaalselt ülbe-maks... Mida ta on õppind eelmisel aastal — see on täna ju ammu unustet. Kui katsuda ta võimisi tema ala edasi-viimisevõimes, siis osutuvad ainult hädised jäägid, uhke teaduse moonutus, tükitöö saadused.

Kui paljud õpihimulised vajavad vaid kõrvalejuhtimist. Nad kuuluvad tõe eest põgenejate hulka, kes ei taha näha ega kuulda ega tunda. Pole mingi laisklemine mõtleja inimese juures võimalikki.

«Mittemidagi tegemise» hetkeil mõtiskleb õige «igavene tudeng» oma elu võrrandit, otsib «X:i» ja püüab selle asetada reaalse arvuga. Ja kuigi ta laisalt kolab mööda metsi, vaatleb kummalist pilvekuhjan-dit või nopib lõhnava kannikese — ta hing ei maga ega puhka. Sää! küpseb ja kasvab ja nõuab teostust. Uneski jatkub õppimine, eluülesanded otsivad vahetpidamata lahendust. Aga ta teostab elu nõude: ta elab!

Igavene tudeng.

tagasi mõõga odamusega magistriks, siis olid noorem ja kergemeelsem ja tol ajal lugesid meile oma pool „kirjanduslikel olenguil“ luuletusigi ette. Kas Sa ka romaane kirjutasid, ei tea, kuid pikemaid novelle oli meil juhus kuulda. Ühe sõnaga — võisid kirjanikki olla, kuid nüüd muidugi muigad ainult säärasele lorile — teadusele pühendus on hoopis teine rida.

Kui oled asunud nüüd kõrgemasse seltskonda, küpsenud teadusmeeste ridadesse, lõplikult jätnud hüvasti tudengite kergemeelse väe, siis ometi ei unusta Sa neid õhtuid ja olenguid, kas hõimuklubis või mujal lustlikus sõprade ringis, kus veeresid kui värten ja hõiskasid kui lõoke, ega lõõnud risti ette üheski mürglis. Või kui unustadki, siis saan Sulle küll kinnitada — nii nagu seisab siin oma silindriga — Su sõbrad seda mälestusest ei kaota, kasvagu meile ka habe maani ja katku hallid juuksed turja!

Lustlik poiss on saanud tõsimeelseks prohvetiks teadustempli kuuldesaalistele.

Oku Lorust on saanud Oskar Loorits. Oma mineviku üle ei tohi Sa jumalale nurinat avaldada, kuid tuleviku suhtes luban enesele siinkohal küll väikese hoiatusega esineda. Seal istud nüüd oma parimate sõprade keskel auto pehmeis padjus ja õrnema olevuse sisimal lugupidamisel, kuid, võib olla, ei märkagi, milline pomm homme juba Su ihu võib tabada. Oled nimelt sõna võtnud kergemeelse kombel usulistest küsimustes, kuid kas oled kindel selles, et Sinu sõnavõtt vastab Lutheri usutunnistusle, pühale sakramendile, pühimale apokriifvale ja ei lähe lahku piibli vankumatust tõest? Sest juba hommepäev võidakse Sind käsukirjaga tirida konsistooriumi ette ja mis teed Sa seal, vaene mees, oma valge peaga? Pannakse Su vande alla, kui kurivaimu või pead vägisi tunnistama, et kõik need kenjad häärad on sündinud pühast vaimust. Ja-ja, usuisad on kurjad, kuid see kõik olgu Sulle ka nii kui sümbolina öeldud: võta kõik elu-

karid arvesse, kes teab, milline pörakas äkki ootamatult kaela võib sadada.

Siin ma seisn, noor student (kõhataasin, sest ei rääkinud just päris tõtt) ja mu taga samasugused preilid ja härrad. Tervitan Sind kõigi studentide nimel, noore lustliku meele nimel ja loodan, et sul vahetevahel tarkade härrade ja raamatute ja uuringute keskelt rõkatab kas momendikski noore, valgepäise poisi hõige!

Lõpetasin. Neelasin pisaraid, nutsin natukene ja surusin siis oma kämbla üle auto ääre lahkunud magistrile pihku. Autole löödi hing sisse ja jäimegi üksinda. Elaguhüüd oll viimane hüvasti-jätt.

Liikusin sammaste alt ja panin silindri tasku: tänase päeva puhul kõl bab käia paljapäi. Ja tuul mängles õrnalt mu juustelokkides. Ja päike punetas ülikooli sentel, kui oleks olnud seal äsja tulipaha.

Juhan Paalbärk.

Strindberg ja meie, noored.

Minu assotsiatsioonikatsetustest osutub, et eesti noor haritlane assotsieerib algsõnaga „Rootsi“ eestkätt kahte nime: Kaarel XII. ja — Strindberg. Tõepoolest, suur rootsi kirjanik ja mõtleja, tige naistevihkaja, suurim pessimist on praegu vaidlematult moes eesti kirjandushuvilise haritlaskonna valimikus. Noored neidud on Strindbergist (kui üldse kultuurnähtest) sisse võet, professor loeb talt ja tõmbab kokku suurima kuu-lajaskonna terves ülikoolis ja koguni ajalehtede veergudel esi-neb Strindbergi nimi pidevalt.¹⁾ Teie võite mitte tunda Shakespeare'i ja Puškini, kuid teie peate lugend olema Strindbergi teoseid, sest see kuulub täna juba õige hariduse ja „hää tooni“ juure.

See Strindbergi-mood on meie nüüdisaja tähelepanuväärsemaid psüühilisi nähteid. Mul pole kavatsust järel uurida kõiki selle nähte põhjuseid, kuigi on kiusatus, seada see ühendusse ähvardava sugupoolte võitlusega. Iga-tahes on vähemalt väga eriskum-

Lehitsege kas või „Postimehe“ viimaste kuude komplekti.

maline, et naised on andestand kirjanikule ta kurikuulsa ühekülgsuse naissoo hindamises.

Isiklikult pean Strindbergi-kultuse tõusva haritlaskonna valimiku paratamatu pessimistitumise tulemuseks. Suurem osa sellest on tulnud äratundmisele, nagu leiab Str. „Unelmängu“ jumalannagi, et nad on kaotanud (vähemalt ant ajas ja kohas) võime, olla õnnelikud.

See on nimelt iga järsu kultuuristumise hind, et inimene muutub õnnetuks. Mida madalamal seisab rahvas kultuurist-mestik, seda enam õnnelikke inimesi osutab läbilõige. Mida enam inimene piirdub vegetatiivsete funktsioonidega, seda enam suudab teda rahuldada elu. Rahulolematuse tõuseb nõuetega, viimased vaimukultuuri suurenemisega ja peenendumisega. Kes ei mäleta muinasjuttu, milles haige kuningas peab saama tagasi terveise õnneliku inimese särki kandmisest. Õuekondlased otsisid kaua suures riigis ja lõpuks leidsid ühe õnneliku — aga sel ainsal õnnelikul ei olnudki särki!

Selge on, et kõige õnnetumad, põhiliselt kannatavad peavad leiduma generatsioonis, mis moodustab (enam vähem hulgalise) ülemineku tsivilisatsioonist kultuuri (või selle algelisemast astmest raffineeritumasse). Kui kultuur sööbub verre ja luusse, kui see pole enam väline kirm, paljas šmink, mille all rahulikult edasi vegeteeritakse, siis võib elu minna valusaks. Siis tekivad uued nõuded ja uued veel ebamäärased tunded, mis nõuavad tunnustust, väärdamist ja teostamist, kuid mille teostamiseks ja mõistmisekski, jah isegi nägemiseks, miljööös puuduvad igasugused eeldused. Nõue jõuab juba enesetunnetamiselegi, kuid elatamiseks puudub substraat. Aga kontaktita ei saa pika päale keegi. Ikka peab millegagi või kellegagi olema kontaktis. See kontakt on aga teatavalt ajal võimatuseni raskesti teostatav. Sest loodus ei tunne hüppeid. Esimene raffineeritum vaimlisem põlv peab hääbudes alles täitma kraavi tsivilisatsiooni ja kultuuri vahel. Sporaadiliste ettejooksikute nõuetele on lukustet nii kaaskohtne

Vastuseks „Võhivõõrale“¹⁾

„Üliõpilaslehe“ jõulunumbris on avaldanud „Võhivõõra“ nime all artikkel, „Nööri ja seebitüki triumf. Ajakohatud mõtted surmanuhtluse allesjätmise puhul Eestis.“

Selles kirjatükis avaldatud mõtteile võiks suhtuda õige mitmeti. Võiks tarvitada vastuvaidluseks samasugust äärmiselt närvilikku terav-kibedat, kuid sellegipärast jõuetut tooni, võimatusteni liialdada, ühekülgustada ja närviitada. Võiks võrdlemisi kergesti ja sama veenvalt tõendada, et kirjutuse autor (ja tema mõtteosalised) on sotsialist, kommunist, seltskonnakorra õõnestaja, riigipööraja, mässumees, keda kui riigile ja rahvale kahjulikku ja kardetavat isikut tuleks kindlasse kohta eraldada ja tema suu

õige kauaks sulgeda. Kuid seesuguse tooni ja seesuguse abinõudega artiklis avaldatud mõtete vastu välja astuda oleks sandarmlik ja mustasajaline, kohane ainult niisuguse võimu poolt, kes ennast küllalt kindlal pinnal ja õiguslikul alusel seisma ei tunne ning sellepärast ka närvitsema lööb ja riskantseid katseabinõusid tarvitama hakkab. Võib olla, et on ka meie lühikeses ajaloos sellelaadilisi väljaastumisi olnud, igatahes küll vähe, ning nende tarvitamise ebasüüdsuse on nii mõnedki järeloomõlikumad juhtivad jõud ära tunnud. Ka praegusel korral ei taha meie lasta end mõistliku järelekaalumise ja iseseisva otsustamise rõõpast välja suruda, kuigi nii kerge ja tänuväär võiks olla vastutamatus regioonidesse võidurikast kõrvalkäiku ette võtta.

Enne kui astuda poleemikasse, on tarvilik nimetatud kirjatüki mõningaid väiteid ja sõnaõisi lugejale lühidalt meele tuletada. „Võhivõõras“ ei ole rahul, et Riigikogu Kriminaalseadustiku

Komisjon surmanuhtluse uude kriminaalseadustikku edasi on jätnud. Ta ei saa lubada, et puuakse inimest, ka riiklikku kurjategijat; ta leiab, et on eetilise pealiskaudsus ja välispidisus, puua pidulikult rahulikult, päalelõunaselt; teha sedasama seaduse kaitse all, mida roimar tegi roimana ja eluga riskeerides. Milline vahe-maa olevat siit tõelise inimliku kultuurini, mille tipp meie tahtvat olla! Kui poomine on vastu võetav rahu ajal, milliseid orgiaid võidavat oodata siis veel rahutuile aegade! Juhib lõpuks meie kui edasipüüdva rahva tähelepanu Poola eeskujule, kus vabariigi timukas „esineb“ „ametlikohuste täitmisel“ smokingis ja valgeis kindais.

Ei oleks tõesti mitte tarvisenud neile mõtteavaldustele vastu vaielda, kui nad oleks poetatud kusagil väiksemas ringkonnas suusõnal. Kuid toodud üliõpilaste ajakirja veergudel, sunnivad nad arvama, et see pole üksiku isiku mõtte-laad, sest võimata on uskuda ühelgi

1) „Üliõpilasleht“ nr. 14 — 1926.

kaasaeg kui ka kaasinimeste südamed ja mõistused. Mis jääb siis teha noorel nõudjal? Nõudmised olla suruda isa-ema nivoole? Kuid see paljukiidet tarkus viiks ju omis järeldustes iga kultuuri ja edugi ad absurdum. See on vastuvõtmatu värtustastele, mis alles õigustab me elu ning mis voolab noore verena läbi meie ajude. Sellepärast jääb ainult lõhkuda kõik sillad tõsiellu ja elada oma üleskrubit nõudmistega mitte elus, vaid unistusilmas (kui mitte nii ei tehta, nagu Woldemar Kurrik, mag. Allman ja lugematud teised — ka aja ohvrid), kuna välisžestidest kujuneb teatav dekadanss.

Meie noored kuuleme tihti etteheiteid vanema põlve avaliku arvamise tegijailt. Meie o'evad halvemad, lagedamad, egoistlikumad. Eriti järjekindlalt süüdistatakse meid idealismi puuduses. Ammu juba julgesin avaldada kahtlust, kas viga igakord ongi noore põlve esindajais, kas see pole pigemini süüdistajate eneste kõõrdi vaatamises või lühikeses nägemises. Absurdne on nõuda, et meil oleksid just needsamad ideaalid, mis valitsesid süüdistajate noored olles. Kas pole nüüd nii, et nende idealidega täieliku pankrotini jõud-

nud, tehakse egomorfistlikke järeldusi ka noorpõlve ja tema hinge ilmekamate väljendajate kohta? On valus kuulda mitte niipalju elukutselisi siunajaid, kellel kaevumürgitamine ja demagoogia on äritegevuseks, kuivõrd aga üksikuid veendunuid lühikeses nägemisega ausaid inimesi, kellega meil oleks soov luua ühine kultuuri väerind maadvõtva kultuurlageduse vastu. Neile üksi on väärne seletada, et noorpõlve ja ta „speaker'eid“ tuleb mõista, aga mitte hukka mõista. Kuid see nõuab — veidi enam instinkti! Kui oleks seda, siis ehk aimaks nad varssi, et nii mõnegi noorpõlve „buketi“ liikme väikses sõrmes võib olla idealismi enam kui kogu neljakümneaastaste ideaalipommitõstjate paraadis. Ainult me ei salli seinale võõbat eksport-ideaale, sest oleme liiga siirad enese vastu. Oleme pärastilmasõjaaegne generatsioon. See pole mitte halvem eelmisest, küll aga — mitte enam nii ühest tükist. Oleme enam käristet, hellamad, nõudlikumad ja sellepärast — õnnetumad. (See viimane ongi see meie paljumainit halbust). Ja just sellepärast ongi meie hulgas nii palju fanaatiliselt nõudlikke inimesi. Kitsas olevik ja hämar-

hall tulevik ei anna meile mitte milleski loota nõuete täideminekut, kuid alla neid ei kruvita! Nii on ehk lugu me idealismi puudumisega. Kuid asjaolu, et idealismi puudust heidetakse meile ette enamasti nende poolt, kelle eetilise isik ei jäta seks enam vähematki õigust — see asjaolu ei võimalda meile suhtuda eriti just kultuursete noorte ja kogu kvalifitseerit noore haritlaskonna kui niisuguse pihta sihit mürkgaaside-sõjakäigule teisiti, kui aga mööda minnes lüüa tagedate parmude järele ja võtab ka nende ridade kirjutajal võimaluse asuda selle muidu mitmeti aktuaalse küsimuse harutamisele samas artiklis suurejoonelise isiksuse — Strindbergiga, kelle manu nüüd eesti noorpõlve juurest jälle siirdume.

Strindberg oli patriarkaalses Rootsis esimene modern inimene, inimene närvidega. Kas Strindberg pole muutund naistevihkajaks sellepärast, et ta liiga palju nõudis naiselt? Sellepärast, et ta oli loond enesele ideaali, mida

1) Muidugi on ka meie hulgas suur protsent špiispürgereid, nagu igas generatsioonis. Ent need ei või tulla ju üldse kõneci alla siinkohal, samuti nagu haridusetagi isikud.

meie seast olevat nii palju julgust, et niisuguste mõtetega ainuüksi välja tulla, sellepärast peab kahtlemata arvama, et sellelaadilisi arvamisi pooldab mõni osa või rühm, olgu kui tahes väike, üliõpilaskonnast. Ei järgneks neile nüüd vastuseletust, siis võiks jääda säärane mulje, nagu pooldaks kõik „Üliõpilastele“ lugejad neid seisukohti, või vähemalt ei leiaks siin küllalt asja, et maksaks vastuvaidluseks sulge võtta. Lugu on kahtlemata teisiti ja nende ridade kirjutaja tunneb enese seljataga, artikli praegusel järgul vähemalt, suurt enamust üliõpilaskonnast, — teine asi küll, kas samuti ka artikli lõpul.

„Võhivõoras“ on filoloog, sest oleks tal tegemist õigusse puutuvate ainetega, siis oleks ta kahtlemata olnud tuttav põhjendustega, mis surmanuhtluse pooldamiseks ette tuakse. Siis oleks ta pidanud närvilise tundmusavalduse asemel neid põhjendusi arvustama ja katsuma ümber lükata. Midagi asjalikku

aga ta ses suunas ette tuua ei katsugi. Ta on usus, et kultuurilisus sunniks meid keelduma surmanuhtluse tarvitamisest? Mis on selle ütelse sisu? Kas see, et surmanuhtluse mitte-tarvitamisega saaksime meie kultuurilisemaks? Aga kas ka kultuurilisemaks, kui soomlased, prantslased, inglased, ameeriklased, sakslased? Neil ju surmanuhtlus on alles tarvitusel! Mis peaksime siis oma kõige alaväärtuslikuma ja kahjulikuma inimelemendiga tegema? Elu aegne vangistus on ju ka õige ebakultuuriline ja vähe garanteeriv võte. Kurjategijate vabadusse jätmist ei võiks vist keegi soovitada, seda ei tehta isegi „kõige vabaduste“ riigis, nõukogude maal! „Võhivõora“ mõtteavaldusist peab järeldama, sest selgete ja positiivsete väidetelega ta ise oma seisukohte ei avalda, et inimsus, inimarmastus ja kaastundmus on need voorused, mille nõudeid piiramatult ja igal juhusel tuleb täita. Julgeme väita, et nii pole õige. Inim-

suse nõudeid tuleb piirata seal, kus elu alalhoiu nõuded muidu hädaohtu võivad sattuda. Sest kui elu kaob, ei saa inimsus püsida.

„Võhivõoras“ on pahempoolse ilma vaatega. See on iseenesest väga huvitav, sest pahempoolsus on alati koondanud neid, kes pole rahul igapäevase leige veeteerimisega, vaimlise laiskusega ja enese vooruste ja pahede ülistamisega, vaid otsib kõrgemat, paremat, õnnelikumat elu ning teid selle saavutamiseks. Sellepärast on ta ka alati arvustaval seisukohal oleviku vastu, millele ta vastu seab teistsugused, uued elukorralduse vormid. Kahjuks leiame aga „V.v.“ mõtteavaldusist ainult seda, mida arvustamise peatükki võiks liigitada, kuid mis pole ka asjalik arvustamine.

Tõesti imelikud on „V.v.“ mõtted. Ta astub ägedasti välja sakslasest komisjoniliikme vastu, kes on toonitanud, et „surmasaatmine peab kindla korra järele sündima,“ aga kuidas siis teha

ta ei leidnud isegi omas neljandas abielus? Mõni jumalanna oleks pidand alla astuma taevast, et tõsta teda enese ja oma suguvõsa juure. Ta terve elu näis talle unena, milles ta asjata otsis võlukuju, mille oli konstrueerinud enesele varajases nooruses. Kõik, keda ta leidis, olid ainult inimesed, inimesed vigadega ja vourustega. Ta saatus ja traagika oli selles, et ta suutis näha ainult vigu. Ja ainult elu lõpul koitis

talle ehk aimus, miks inimesed on õnnatud. Nad otsivad inimese maski tagant jumalikkude.

Arvan, et see on seik, mis meie nüüdisaja noorpõlve nii tõmbab Strindbergi juure. Nad intueerivad temas jumalaotsijat, kes on oma jumaluse tõmmand porri, et teda elu õhtul jälle tõsta tähtsusse. Ta on olnud nõudlik!

Nõudlik on ka meie noorpõlve eliit. Elu annab praegu nii vähe,

vähem koguni kui me isadele. Aga parem nälgida, parem hüluda kui loobuda nõudlikkusest elu vastu.

Ja kui meil sellepärast on ant saatus, olla eluaeg õnnatud, siis pigistame hambad kokku ja lausume valjus eetilises ekstaasis:

Õnn ükski — seda oli meile liiga vähe!

V. A.

kas tappa nii kuidas juhtub ja ses suhtes täieline vabadus jätta mitte ükski roimaritele, nagu see neil on tegelik It ka praegu, vaid isegi roimarite vastu väljastajale: röövitavaile, kaitsjale, kinnivõtjale ja hukkajale? Kas siis vast alles oleksime saavutanud kultuuri tipu? Olgu rõõmus „V.v.“, tõendan, et me seal tipu lähedal oleme, sest küsitav, kui palju on meid möödunud kaheksa aastat sest „kultuuri tipust“, eemale viinud. Olime sel ajal Petseris, väeosas, mis koosnes ainult üliõpilastest, ohvitseridest ja koolipoistest. See väeosa oli vangidega ümberkäämise valjuse poolest keskmine. Nägin kord kolme mehe mahalaskmist. Neid aeti raudteed mööda, saatjateks paar vanemat sõjameest. Teade tulevast sündmusest levis kullutule ning igalt poolt hakkas juure tõttama noori — paljudel ainult kasukad pesu peal ja vildid paljastel jalgadel — oldi kiiruga puhkamast karatud, et mitte jääda ilma osavõtust närvevapistaval vaatamängul. Vangid vagunite vahelt välja jõudnud, kostis neid ümbritseva karga hulgas pauk, siis teine, kolmas. Ei jõutud enam oodata, kuni surmamõistetud oma kohale oleks seatud, tapmine läks lahti ürgjõulise kärsitusega. Kaks vangi langesid rööbastele — nad olid ainult haavatud. Siis algas nende peale korratu laskmine, poisid rabasid üksteise vahelt ja üksteise võidu, kuid ärevuse pärast ei saadud öieli sihtida ning tapetavad ei surnud, kuigi hulk kuule nende kehi oli läbistanud. Seda ei suutnud kannatada vanemad sõjamehed. Tuleandmisega ähvardades sundisid nad noori, kellest osa oli alles teist päeva frondil, kümne sammu peale taganema, et siis ühise korraliku kogupauguga piinatute elu lõpetada. Kas leiab „Võhivõõras“ siin mingi vahe olevat korrata ja korra järele toimitava tapmisel ja kumbat viisi ta pooldab?

On's see kultuuriline inimest tappa? Ei, see ei ole. Aga meie, terve rahvas in corpore, tapame ju? Kas sammune sellepärast allamäge kultuurilisel areenimise teel? Ei sugugi. Peame kordama seda vana tõde, mida paljud pahempoolsed arvustajad kuicagi kuulda ei armasta, et meie ei ela kuu peal. See peaks nagu isendastki arusaadav olema — aga ei ole! Kui teie tulete ja olevast korrast midagi maha kiskuda kavatsete, siis peab teil olema millega tühja kohta täita. Meie maakeral valitseb kord juba niisugune tarve! Kui teie aga parandusvõimalusi ei näita, siis ärge pange pahaks, kui meie teist midagi välja ei tee, kui teie jõuetu targutamise üle ainult naeratame, ehk kui isegi mõni ägedam meie seast teile teie omade ebaerapooletute võitluse abinõudega kallale kipub. Kui meie aga sõna võtame teiega polemiseerimiseks, nagu praegu, siis sugugi mitte selleks, et teid ümber pöördada, — ei seda meie ei tee ega kavatsegi teha, sest teame, et meie faktid ja loogika teie usku ei suuda väärata, — kuid

teeme seda nende pärast, kes veel ei teid ega meid küllaldaselt ei tunne, et neile oleks võimaldatud mõlemate tundma õppimine.

Seekord lühidalt lõpetades, ei saa avaldamata jätta soovi, et „Üliõpilaslale“ toimetuse ei keelaks ja võimalusi annaks sellelaadiliste küsimuste arutamiseks ka tulevikus, sest need puudutavad meid nähtavasti eluliselt.

Veidi ka omane.

C. I. E. kongress.

Käesoleva aasta augusti kuul peetakse Roomas Rahvusvahelise Üliõpilasliidu (C. I. E.) kongress. Kongressiga ühel ajal korraldatakse rahvusvahelised üliõpilaste spordi võistlused. Eesti Üliõpilaskonnale on kuise tulnud kongressist, kui ka võistlustest osa võtta. Üliõpilaskonnal puuduvad majanduslised võimalused sportlaste Rooma saatmiseks. Delegaatide saatmiseks on üliõpilaskonna eelarves ettenähtud 40.000 mk., kuna teisi vabu summasid ei ole. Välisloimekonnal on kindel soov ka sportlasi Rooma saata ja on samme astunud summade saamiseks. Ühtlasi korraldatakse kongressi ajal ekskursionoon Itaaliasse. Reis läheks Riia, Varshavi, Viini kaudu Rooma. Oleks hää kui ksv! ksv! suuremal hulgal kaasa sõidaks. Kui sõitjaid on üle kümne, siis saab teistes riikides hinnaalandust 50%. Selle tõttu oleks sõit odavam ja paljud saaks osa võtta.

Muidugi ei taha ekskursionid kogu aeg Roomas viibida. Sellepärast on ette nähtud sõit Lõuna-Itaaliasse. Tagasisõidul peatuks ekskursionoon tähtsamates keskkohades. Sinnasõidul mingisuguseid peatusi ei ole, et mitte sportlasi väsitada.

Kõik, kes soovivad seda huvitavat reisi Itaaliasse teha, teatagu end välisloimekonnale. Seal saab ka lähemaid teateid reisi kohta.

Lahkeks fähelpanuks!

Soovitan oma

teraskauba spetsiaal osakonnast: esimese järgu häduses taskunuge, hädaohuta habemeajamise aparate, juukselõikamise masinaid ja minu spetsiaal habemeajamise nuge, vastutusega iga tüki eest.

Mittemeeldivad vahetatakse ümber.

E. W. Jürgens

Tartu, Vana tän. 17

Telef. 7-88.

Asut. 1901.

Dr. phil. Jaan Raamot †

28. VII. 1873. — 5. I. 1927.

E. Ü. S!

5. jaanuari varahommikul käis tõe teraslik hüüd üle maa: Dr. Jaan Raamot ei ole enam — elavate seas!

Masendavalt mõjus selle suure mehe surmaolm. — Oli raske tajuda tõtt, et tugevamgi on põrmuvarisev, varisev äkisti, ootamata.

Päikese loojates lööb lõkkele tähtede kirgas valgus. Elupäikese kustudes on hiilgust mälestustähtede leegionil.

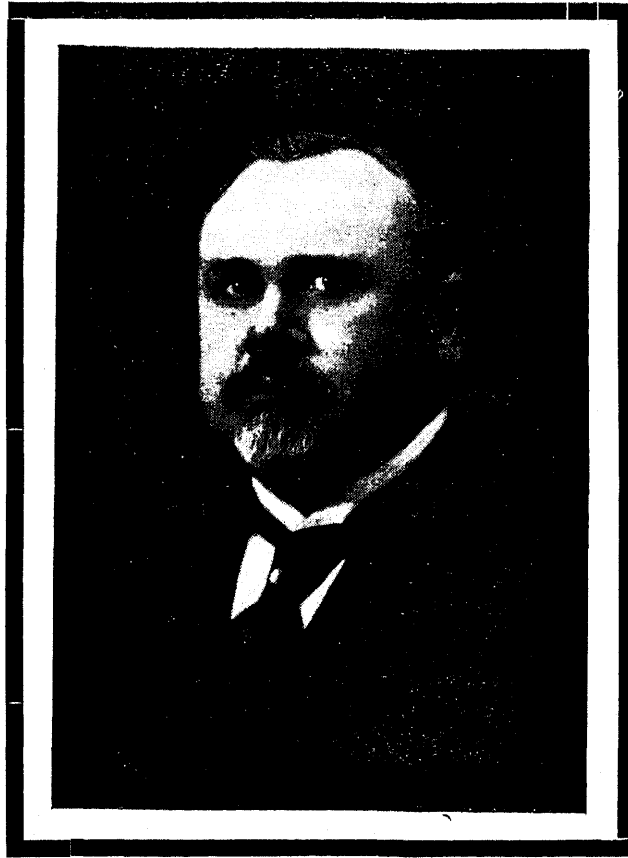
Dr. Raamoti elutöö tähtede sära on määratu. Palju, palju on suutnud ta pakkuda tiisedamana ühiskonnategelasena oma rahvale. Kui palju ilusaid, uusi käitusalgatusi on kujunend tema elutöö kaudu! Ja kui palju oleks kujunend veelgi, sest Eesti elumaja kaunistamisel oli Jaan Raamotil asendamatu koht. Kuid tuli Saatuse Kiri — üks jäid omaksed, Raamotita jäi Eesti ühiskond, viljelemata jäi mõnigi vagu Eesti elu kevadel. Jäi laulmata palju laule.

Saabus sügis sünge — enne suve.

Isikuna oli Jaan Raamot täiuslikumaid, — oli inimene selle sõna sügavamas mõttes. Ta oli meie suurimaid mehi ja selgepäisemaid kehastusi. Ning inimeses otsis ta alati inimest. Igas inimeses leidis ta väärtusi ja hindas neid. See pärast on kustumatu see jälg, mis Jaan Raamotiga elus kokku-

puutujate hinges sellest suurest sõbralikust mehest.

Alati sõbralik, alati lahke, otsene, rahulik, äärmiselt suurejooneline ja optimist — *par excellence*. See oli Dr. J. Raamot.

Kogu elu on ta julge, lootusrikka elujõu tähe all töötlenud.

Kahtlus sööb südameid. Kahtlus ei söönd Jaan Raamoti südant hekelgi. Ei vangistuse ajal 1905.—1906. aastail, ei paguluses saksa okkupatsiooni aegu — jah, ei isegi siis, kui surm pesitses ta südames, kui valulev okas tungis hinges ikka sügavamale, sügavamale . . .

Kes suudaks surra Raamo-

tina — sõnades: «Küll kõik läheb hommikuks hästi möödal!» Kes elaks nii optimistina, kes sureks nii lootusjulgelt hommikust tervisetulekut oodates, kui hing keeb sulades surma ääsi- tules?

Nii võivad elust minna vaid tugevad. Nii surmas sõnada võivad vaid suured — ning ei iga suur ega iga tugev.

Eks ole meil, noortel — sageli kahtlejal — sellest suurest isiksusest ülevat eeskujut?

Raamot elas tugevana ning suri tugevana. Lootus jõustas teda elus ning lootuslaternaga valgustas ta end ja omakseid oma surma väravailgi.

Jänedal — Põhja-Eesti Põllutöökeskkooli juhatajana — jättis Jaan Raamot oma elutegevuse, jättis ala, mille vastu tal suur huvi, kõrgemad võimed ja sügav armastus. Sääli lootis ta näha oma elutöö kaunimat vilja. Ent tuli kõige kavatsuste lõpp, saabus suur Lõppude-lõpp.

9. jaanuari varahommikul viis teda Lindanissa. Sinna — kodumaa kaljurinda — olime raiund talle uue asula. Sinna — ristide riiki — kandsime oma armsa vilistlase. Sinna kandsime selle, kes kohelnud meid alati kodusena.

Jaan Raamot on allmulla. Kuid pälmulla on ta elav tegu ning mälestustähtede sirav valgus. Ta töövili idaneb

me ühiskonna viljaväljul. Ta teokuld on kandund meie elu aktivasse — kasutagem seda vaid õieti!

Kuni me kodumaa pind ikkagi sigitab, sigitagu ta Su kalmule ilulille, elulille — Sina, suur kündur me kodumaa söömaal!

Sulle olgu kerge see sõmer, mida nii hooldi viljelsid!

A. Vaigla.

Organiseerumine differentseerumisena¹⁾.

Meie rahvas, seltskond ja üliõpilased ei ole rahul enesega ja oma praeguse seisukorraga. Rahulolematuse on vaimline pinge, mis paneb elujõulise isiku liikuma, otsima paranemist. Kus on täielik rahulolemine oleva olukorraga, või kus puudub jõud loomiseks, säält pole oodata algatusi uuteks ettevõtmisteks.

Ülikool annab teadmisi üldhariduseks ja teadmisi ning oskust kutsetööks sel määral, et suurem osa lõpetanuid võib ellu astuda sellest küljest tarviliselt ettevalmistatult. Samati tarvilisel määral kasvatust ei anna ülikooli kursuse mitte, sest võib lõpetada ülikooli, ilma et olla tarviliselt kasvatatud nii välis-seltskondliselt, kui ka kõlbliselt ja iseloomult.

Kasvatuse andjaks on meil peamiselt seltskond laiemas mõttes, osalt ka kool, eriti algkool. Seltskonna all võime vaa-

1) Toimetuse avaldab täie nime all esineva kaasõitleja artikli muutmatul kujul, kuigi ta autori vaatekohti omaks ei võta.

delda eriti perekonda, sugulus- ja tutvusringkonda ning ühinguid. Üliõpilastest on suurem osa lahus oma kodust ja tutvuskonnast, nende kasvatusteguriteks jäävad peamiselt isiklikud tutvusringkonnad kaasvõitlejate keskest ja üliõpilasiühingud, eriti just viimased.

Üliõpilasiühinguid omavad ainult n. n. intelliimühingud aktiivseid kasvatuslikke sihte. Nende hulka on loetud seni ainult korporatsioone ja seltsi, kuid sinna kuuluvad kahtlemata juba ka maakondlikud kogud oma praegusel arenemistasmel. Nende ühingute liikmed nimetatakse organiseeritud üliõpilasteks ja nad moodustavad umbes ühe kolmandiku üliõpilaste üldarvust.

Milliseid eesmärgi üldse taotlevad need kasvatuslikkude sihtidega ühingud, mida neil võime nõuda, mida nad suudavad praegu pakkuda ja mida oleks tarvis tähele panna, et nad suuremaid nõudmisi võiksid rahuldada — neid küsimusi tahame lühidalt puudutada.

*

Vist kõigis neis ühinguis on üheks tähtsamaks, kui mitte kõige tähtsamaks põhimõte — kasvatada oma liikmeid kultuurilisteks isikuteks, kui mitmesugusel eri kujul see mõte ka poleks väljendatud. Maakondlikud kogud seadsid varem küll esiplaanile kultuurtöö, mitte oma liikmete keskel, vaid oma maakonnas, rahva keskel, kuid on hiljem, vähemalt tegelikult, selle esiletõstmisest loobunud ja suurema osa energiat oma ühingu sisetegevusele pühendanud. Peale kasvatusel tahavad need ühingud abiks olla oma liikmetele üldiste ja eriteadmiste muretsemisel ning nende aineliselt toetamisel. Neid ülesandeid ei saa aga võtta praegu iseloomustavatena, kuna neid taotlevad ka eritüübilised mitteintelliimorganisatsioonid: teaduslikke — mitmesugused n. n. akadeemilised seltsid, ainelist abiandmist — asutatav üliõpilaskonna laenufond ja haigekassa. Sagedasti veel rõhutatav ülesanne — lõbustuste pakkumine — on tihedalt seotud ühingu kasvatusliku alaga, ning pole see ka kellegi poolt

A. H. Tammsaare.

Tõde ja õigus.

Romaan: „Noor-Eesti“ kirjastusel 606 lhk. Hind 475 mrk.

Tammsaare on meie proosakirjanikkude hulgas üks produktiivsemaid ja andekamaid. Lühikese aja jooksul on talt ilmunud kolm kõrgeväärtuslist raamatut: Draama „Juudiit“ ja romaanid: „Kõrbeoja peremees“ ning „Tõde ja õigus“.

Kirjaniku enda kõneluse järele on tal aega kulunud „Kõrbeoja peremehe“ kirjutamiseks 25 päeva. „Tõde ja õiguse“ loomiseks — 6 kuud! Ühe meie kirjandusarvustaja väide, nagu oleks Tammsaare kolm aastat kirjutand oma suurt romaani, on osutund sellega ainult ebaõigeks ja varavalmind oletuseks.

Tammsaare ande areng on olnud võrdlemisi aeglane, kuid samavõrra pidev ja progressiivne. Ta kirjan-

dusliku tegevuse algul ilmud töö ülatuvad vaevalt meie kirjanduse keskmisele tasapinnale, kuid ta kolm viimast teost kuuluvad juba vaidlematult meie kirjanduse tähelepanu vääriivate saavutuste hulka.

Algades oma kirjanduslikku loomingu külaelule käsitlevate naturalistlike novellidega, siirdus ta hiljem kauemaks ajaks linnaainetele ja meie areneva haritlaspõlve armuiniiriigide iseloomustusele ja psühhologiseerimisele.

Tammsaare uus teos, „Tõde ja õigus“, osutab aga samuti nagu ta eelmise romaani, „Kõrbeoja peremees“, autori uut pöördumist külaainete käsitlele.

See on eepiline kujuluse uuele talukohale asunud noore peremehe, Vargamäe Andrese, visast heitlusest olude ja ümbrusega. Teost võiks nimetada sama õigusega ainelaadist ja arengust tingituna — a s u n i k u -

r o m a a n i k s kui Kivikasegi uuemaid teoseid, vaid selle vahega enne kõike, et Kivikas on käsitlend enda romaanides ajajärku pärast ilmasõda, kuna Tammsaare teos viib meid läinud aastasaja viimsesse veerandisse.

Tammsaare ainetevald pole eriti avar, see on olnud, vaatamata ta suurele toodangule, võrdlemisi kitsapiiriline, piirdudes peamiselt üksikute tegelaste vähenõudlikkude vahekorrad hingeelulise eritlusega.

Tammsaare hingelaadile näib olevat võrdlemisi võõras ühiskondlike küsimuste ja suuremate üldinimlike probleemide eritluspiire.

Samal ajal kui ta romaanitegelaste kujud ja vahekorrad „Tõde ja õiguses“ kerkivad esile kohati otse haruldase reljeefsusega, jääb teoses kogu ajajärku ilme ja ühiskondlik kande-pind võrdlemisi kitsaks ja kahvatuks.

Võiks oletada, et autor oma suures teoses meeeldi pole tahtnud pak-

seni ühingu peamiseks otstarbeks üles seatud.

Eeskujuline intiimühing peaks suutma anda kasvatust kõigil tähtsamatel aladel ning seda võimalikult täielikult ja sügavalt. Üliõpilasaeg on viimane aeg isiku ettevalmistuse viimistlemiseks, pärast leidub seks vähe mahti, kui tuleb astuda tegevusse nende võimetega, mis omandatud.

Üliõpilasühing suudab anda kasvatust vastastikuse enesekasvatuse alusel, kus kõik on õpetajad ja kõik on õpilased ühtlasi. Ainult üksikutele erijuhtudel tarvitatakse ka vastavate eriteadlaste abi. Kasvatus teostub seal peamiselt mitte teoreetiliste õpitundide abil, vaid ühingu liikmete tegelikus igapäevases elus — nii ühingu, kui ka sellest väljaspool.

Kasvatust võib liigitada mitmeti, nimetame siin neli eri ala: ilmavaateline, iseloomu, kehaline ja kitsamas mõttes seltskondlik kasvatus.

*

Seltskondlik kasvatus kitsamas mõttes sisaldab tutvunemist seltskondlikus läbikäimises maksvate normidega igapäevases elus ja pidulikkul juhtudel, oma kodus ja väljaspool, juhatus riitumises, rääkimistes ja kommetes, mis maksvad enam-vähem üleilmselt n. n. kõrgemas seltskonnas, s. o., haritumate, rikkamate ja võimukamate inimeste ja neist rippuvate keskel, millised normid pole mitte küllalt täielikult tuntud meie

üliõpilaste enamiku kodudes, põllumeeste, tööliste, ametnikkude ja ärimeeste perekondades. Oli aegu, kus sellele kasvatusküljele ei antud pea mingit tähtsust, kus isegi higinest kraeta särgist, ajamata habemest ja laudlinasse ninanuuskamisest järeldati isiku suurt seesmist arengut, sellepärast et ta kõigile välisele nii vähe rõhku paneb. See oli laia vene hinge valitsemisajajärgul. Nüüd aga on see meil vist kõikjal kadunud ja maksvusele pääsnud üldised, n. n. euroopalikud kombad, kuigi üksikasjus tugeva saksa sousti all. Meie võime neid arvustada ja kui haritlased, peamegi seda tegema, kuid selle juures ei tohi meie neid unustada ega silmast lasta nende tegelikku tähtsust: on ka meie väikses vabariigis sooje kohti, kuhu ei vii ei hääd diplom, anded, oskus ega energia, kui puudub vajaline seltskondlik kasvatus, rääkimata selle tarbest idealistlikumas mõttes. Varemäl ajal loeti eriti korporatsiooni seltskondliku kasvatuse alal teenerikkaiks, kuid nüüd on ka teistes intiimühinguis sellel kasvatusküljel oma vääriline koht. Ühingu peab andma kasvatuslikult seda, mis perekonnas puudu jäänud.

Kehalise kasvatuse põhimõtted on üldiselt tuntud. See ala on spordiliikumise tagajärjel nii kõrgele kerkinud, et mis aastate eest veel vooruseks loeti, kipub nüüd kui rekordsport paheks saama. Sel alal on üliõpilasel palju võimalusi tegutsemiseks ka väljaspool intiimühingut,

kuid sellele vaatamata on mitmesugused spordiharrastused just intiimühinguis alalisteks nähtusteks. Peab siiski toonitama, et kehalise kasvatuse tähtsaim eesmärk — hea tervise ja organismi üldise vastupidavuse väljaarendamine — liig sagedasti teiste sihtide varju jääb. Tervishoiu, eriti vaimlise töö hügieeni ja spordi ratsionaalsem korraldus saaks olla ühingu üheks kasvatuslikuks ülesandeks.

Iseloomu kasvatamisega on seni vähe tegutselud. Arvati — küll elu karastab. Aga teras saab vastupidavam, kui teda järkjärgult karastatakse. Ka iseloomu, karakterit võib parandada positiivsete võimete ja kalduvuste arendamise ja negatiivsete mahasurumise teel. Erilise tähtsuse omab ka tahte kasvatamine ja teadlik enesemõjutus. Seltskondliste kommete tundmine võib küll hoida inimest vigade tegemisest, kuid alles hästikasvatatud iseloom laseb tal end inimeste juures täiel mõõdul maksma panna. Iseloomu arendamisele on tähelepanu kingitud küll suurtide organisatsioonides ning mõningais muus noorte ühingu, ei ole aga kuulda olnud, et ka üliõpilased sel alal ühiselt midagi oleks teinud, kuigi üksikuid asjast huvitatuid on. Iseloom on see vaimline anum, millesse kogutud meie tarkus ja teadmised. On nõu vilets ja katkine, siis pillab ta sisu asjatult ning annab üldse halva mulje. On aga nõu korralik, siis varjab ta edukalt isegi sisemise

kuda mingit läbilõiget ühiskondlistest oludest. Kuid sellele arvamisele kõneleb vastu asjaolu, et teos on mõeldud kavatsitava trioloogia esimese osana, kuna aga trioloogia enne kõike tingib ajajärgu üldise kujutamise — algnõudena.

On raske jagada mitme meie arvustaja arvamisi, kes Tammsaare uue romaani puhul ruitasid pealiskaudseid kiiduüllisusi avaldama, enam, nagu hiljem selgund, isegi enne teose lõpulikkul läbilugemist, toonitades, otsegu oleks romaani päämiseks väärtuseks selles käsitletava ühiskondliku ajajärgu ehtne kujutamine. Just selle vastu, mulle näib isiklikult — et Tammsaare romaani päämine väärtus avaldub eestkätt autori eeskujulikus inimkujutamise oskuses ja hingeelulises eritlusvõimes. Romaanis esinev rohkearvuline tegelashulk on väärtseks ja hinnatavaks lisanduseks meie karakterkujudest võrdlemisi vaes^{es}

ilukirjanduses. Romaani algupärase kuju, Oru Pearu, kõrval on autor suutnud anda terve rea haruldast elulisi ja omapäraseid tegelastüüpe. Ta inimkujutamise oskus on sedavõrd suur, et ta sagedasti ainsa lausega suudab põhjalikult karakteriseerida mõnd romaani tegelast.

Nii tuleks Tammsaare teost enne kõike hinnata kui psühholoogilist, mitte aga kui ühiskondlist romaani, kuna selles jääb ühiskondlik kandepind võrdlemisi kitsaks ja tahaplaanile surutuks. On vaidlemata palju selgema kujutuse käesoleva ja mõõdund ajajärgu ühiskondlistest oludest annud meile Eduard Vilde, Mait Metsanurga ja Albert Kivikase romaanid.

Üldiselt tähistab aga Tammsaare uus romaan autori ande ilmset arengut.

Tammsaare stiil, mis ta varasemas toodangus oli võrdlemisi värvitu ja verevaene, on „Tõde ja õigu-

ses“ muutund eredaks ja jõuliseks. Selle arengu esimesi sümptomeid võis märgata küll juba suurel määral „Kõrbeoja peremeheski“, kuid usutavama tõenduse pakub sellest alles „Tõde ja õigus“.

Tammsaare sõnastus ja lause, mis oli linnaelu käsitavais tõis laialivalgus, täis targutusi ja kõrvalekalduvusi, on muutund „Tõde ja õiguses“ täpseks ja kindlapiirjooneliseks. Kohati tundub Tammsaare uus teos oma vormiliselt selguselt otse klassiline. Üksikasjaliselt eritlend Tammsaare stiili, julgen oletada, et seda tema viimases teoses on tugevalt mõjutand ühelt poolt Piibli vanatestamentlik, arkailine ja artistlik vorm ja teiselt poolt Aleksis Kivi: „Seitsme venna“ eepiline selgus ja tihedus, kuigi Tammsaare „Tõde ja õigus“ omalt vormilt ja kunstiväärtuselt ei suuda ulatuda veel kaugeltki kummagi teose kõrge tasapinnani.

tühjuse. Iseloom on see jõud, mis teadmiste kivid jahvatama paneb ja sellega väärtusi loob. Iseloomu kasvatus võib teostuda ainult tegeliku elus ja inimeste keskel, ses suhtes ei suuda miski asendada üliõpilasel tema hääd omasarnaste sõprade ringkonda, intiimühingut. See ongi ala, mida laiemates hulkades just enesekasvatuse all mõistetakse, kuid sellel alal on meie intiimühingute saavutused alles tulevikus.

Ilmavaatelsele kasvatusel, mida nimetatakse ka eetiliseks, kõlbliseks, osalt ka hingeliseks kasvatuseks, on üliõpilasühinguist just seltsides erilist, peaaegu traditsioonilist rõhku pandud ja seda niihästi kitsal poliitilisel kui ka sügavamal filosoofilisel alal. Suurte revolutsioonide ajal olid tihiskonna korraldusküsimused seltsides põnevaks mõttevahetusaineks, olgugi et erirühmituste loomiseni seltsis ei mindud. Korporatsioonid, eriti saksa omad ja saksameelsed pidasid sündsamaks hoiduda poliitika sissetoomise eest ja tegutsemisest poliitikaga. Nad pole oma seisukohta tänasenigi tunduvalt muutnud. Olgugi et ilmaaavate väljaarendamine põhjaneb peaaegu jalkult vastavai teaduseil, filosoofial, eetikal, ajalool, usul, esteetikal jne., mida õpetatakse ülikooli mõnes osakonnas ja mille kohta võib ammutada and-

meid kõigi maailma suurte kirjutatud teostest, on siin oluline tähtsus mõttevahetusel omataolistega. Raamatud ja loengud avaldavad teiste arvamisi, mis nende autorile tema ümbruses ja olukorras kohased, — meie peame valima nende hulgast või nende abil ise enesele looma oma arvamised, mis meile meie ümbruses ja olukorras kohased. Siin on vastastikune analüüs ja arvustamine teist seltskonda peale intiimühingu nende kõige mitmekülsemate küsimuste vabaks arutamiseks. Seminarides on see üksikül fakulteedel üksikute küsimuste puhul võimalik, mõnes teaduslikus seltsis vanemate juhatajate silma all ka, kuid see vanemate ja kõrgemate juuresolek mõjub väga takistavalt vabale mõtteavaldusele, mis mõeldav ainult lähedate inimeste keskel.

Ilmavaade peab olema selge, s. o. kõik osad loogiliselt seotud ja omavahel kooskõlas, et oleks võimalik tihete osa teistega põhjendada ja seletada ning et teistel oleks kergem meist aru saada meie tegusid teatud olukorral ette näha ning meid selletõttu rohkem usaldada — muidugi sel tingimusel, kui meie iseloom garanteerib, et meie tõesti oma ilmavaate järele tegutseme. Ilmavaade peab olema kooskõlas faktidega, muidu on ta ebauk-

mida on meie hulgas kahjuks rohkem, kui seda aimata julgeme. Näeme, et siin valitseb veel väga sagedasti keskaeg, kui ainult suudame juhuslikku pilku heita meie koolitatudki inimeste hingekurudesse. Ilmavaade peab olema elujaatav, sest meie kellegi egoism ei luba, et meie lähedatel või ka eemalseisjatel oleks elueitav, destrukttiivne, hävitav, pessimistlik ilmavaade — niisugused kaaslased jätkaksid meid ükski või võiksid mõjuda meie elurõõmu ja aktiivsuse peale kahjulikult ka siis, kui meie seda sugugi ei soovi. Ka meile enestele üksikult oleks elueitav ilmavaade kahjulik: meie kaotaksime nende toetuse ja poolehoidu, kes meie peale oma tulevikulootusi on pannud.

Oma ilmavaade on üks kultuurisiku, täisharilase fildtunnustatud põhiomadus. Sellela ollakse iseseisvusest järeltegitaja, autoriteedi ja traditsiooni pühakspidaja, ning elatakse alalises kartuses, et keegi võiks meie tühjust ja nõrkust üles leida. Samuti puudub võimalus tuletada tegutsemisviise mitteeitenähtud ja mitteanaloo-gilistel seisukordadel. Ollakse nagu pealiskaudse oskusega autojuht, kes tunneb küll tüüriratta pöörämist ja pedaalide vajutamist, ei suuda viga leida ega seda parandada mehhanismi rikke korral. Ilma-

Meie ajalehe arvustus on seni Tammsaare romaani vastu võtnud suurte ülistustega, teose puudusest üldse kõnelemata. Üksikud arvustajaist on ennustand Tammsaare romaaniga uut ajajärku meie kirjanduses, pidades seda meie kõige paremaks romaaniiks, suurteoseks, mida tuleks tõlkida kõigisse maailma keeltesse j. n. e. j. n. e.

Poleks põhjust vaielda meie kirjannikkudele üldse harva osakssaava häätahtlikkuse vastu, kui see käesoleval korral sündsuse raamidest üleulatavasse liialdusse kaldudes ei põhjustaks mõningaid väärhinnanguid ja üldist ebaõiglust.

Leian isiklikult, et Tammsaare romaani liigse ülistamisega on oldud ilmselt ülekohtune mitmele Tammsaare kaasaegselle kirjannikule, kelle toodangu madalamale asetamine Tammsaare teosest ei ole seni milligagi põhjendatud ja tõestatud.

Vaatamata sellele, et Tammsaare romaan vaidlematult kuulub omalt väärtuselt meie paremate proosa-

teoste hulka, pole ta ometi vab. paljudeski puudustest,

Isiklikult pean Tammsaare "Tõde ja õiguse" ilmsemaks nõraks kindla intriigi ja kompositsioonilise ühilduse puudumist.

Tammsaare pole kunagi ilmutand erilist tugevust sündmustiku kindlas ja ühildases arendamises ja kompositsioonilises ülesehitamisvõimes. Ta teosed kannavad pea erandita kompositsioonilise hõreduse ja kesken-duspude tunnuseid. Kui Tammsaare on üle saand oma stiilipahedest, siis samal ajal on ta kompositsioon jäänd pea sama algeliseks kui varemgi. Ta uue romaani võiks eraldada rohkearvulistes eriosadesse; see on kokku liidetud erilaadilistest piltidest ja pisi-sündmustikkudest, mida ei seo sagedasti mingi pidev side ega intriig. Kogu teosest võiks lahutada sadandeid lehkeülgi, ilma et romaani üldareng ja sündmustik selle all põrmugi kannataks. Paljud teose tegelased tunduvad vaatamata oma huvitavusest tarbetutena, kuna nad ei lisa

ei sündmustiku ega päätegelaste hingeelulisele arengule midagi vajalist, olles täiesti omaette erinevateks teguriteks lõdvas üldraamistuses, samuti autor on kohati liialt kordand üksikuid kirjeldusi, näiteks võiks tuua otse tüütusen korratud veepaisutamise kirjeldusi kogu romaani ulatusel. Samuti on liialdatud aialõhkumise ja tüliotsimise kirjeldusi, mis paratamatult vajutavad raamatule teatud ühekülguse pitsati.

Kompositsioonilt ja intriigilt on Tammsaare romaan märgatavalt nõrgem Ed. Vilde „Mäeküla piimamehest“, Metsanurga: „Vaheasaare Villemist“ ja Kivikase „Murrangust“.

Kuid Tammsaare eriliseks vouruseks pole olnud kunagi kompositsioonilised võimed. Ta kirjandusliku ande pääraskus on pea alati asetund autori hingeelulisele erilisevõimele ja inimkujutamise oskusele. Seda tõendab eriti selgesti ka Tammsaare uus romaan, „Tõde ja õigus“.

Aleksander Antson.

vaate põhitüüpe ei ole nii palju, et nendega ei suudetaks tutvuda. Tüübi valik ja enesele kohandamine sünnib muidugi järkjärgulise tundmaõppimise ja ka proovile võtmise teel. Ilmavaate väljaarendamine on põld, millel mitte ainult meie üliõpilaskond, vaid terve haritlaskond ühes mitmetegi kaugelepaistvate peadega on alles nii vähe vagusid ajanud, et kerge ütelda pole, kuidas sääl üldse kord kiindma hakata.

*

Olles heitnud lühikese pilgu mõningatele kasvatusaladele, mida võib nõuda edasipütüdjä üliõpilane intiimühingult, vaatame, kuidas täidavad praegused ühingud neid nõudeid ja kas suudaksid nad neid praeguse korralduse alustel üldse hästi täita. Selleks enne mõni läbilõige ühingute tegevusest ja nende liikmestiku ilmet üldse.

Peaaegu iga intiimühingu tegevuses võime leida järgmist nelja ala: organiseerumine, asjaajamine, lõbutsemine ja loov töö.

Organiseerumine, mis vahel küll „igaveseks“ organiseerumiseks kipub minema, on oma ühingu sisemise korra otsimine ja loomine. See tegevus ei ole väike, eriti siis, kui ühing alles noor ja oma korraldust välja töötab või mõnelt teiselt üle võetud korda tundma õpib, või kui ta oma sisemist korda põhjalikumalt uuendab. Põhikirjad ja kodukorrad,

mille paragrahvide arv ulatab sadadesse, peale selle veel muud määrustikud ja juhtnõõrid, on kui Tallinna linn, mis ial lõpulikult valmis ei saa. Võib arvata, et vanadest traditsioonidest kinnipidavail korporatsioonel on sellega vähem tege mist, kuid alles kujunemisel olevates maakondlikkudes kogudes, kellest mõned seltsideks, mõned korporatsioonideks läinud ja mõned nende vahele jäänud, nõuavad organiseerumisküsimused kindlasti palju aega ja tööd.

Teine osa tegevusest on asjaajamine. Kui ühing on tekkinud, siis astub ta teistega kirjalikku läbikäimisse: teatab oma asutamise aadressi, liikmete nimestiku, saab teistelt õnnesoove ja saadab samu teateid vastu. Hiljem seisab vahekord selles, et teatatakse teistele surma läbi lahkunud liikmetest, samuti ka väljahedetutest, saadetakse kutsed referaatidele ja saadakse neid — ühesõnaga, tekib võrdlemisi suur kirj vahetus ja kantsleiline töö lihtsalt ühingu olemasolu tagajärjel, ilma et ühing tõelist tegevust pruugiks avaldadagi. Selle töö tegemisest võtab osa ühingu täiskogu, kui ühing väike, või juhatus, kui ühing suur ja tegevust palju. Sii liiki võiks arvata ka muu jooksva töö, nagu protokollide kirjutamine ja lugemine, liikmete vastuvõtmine, valimised, korteriküsimused jne., üldse niisuguse tegevuse, mil ei ole iseenesest ühtegi otsekohest väärtust, kaudselt vaid see üksi, et õpitakse

asjaajamise korda, mille tundmine ka väljaspool ühingat võib kasulik olla.

Kolmas osa — lõbutsemine — on juba positiivne nähtus, mis pole igav ega raske ja mis osavõtjatele vähe nõuab, selle vastu neile rohkesti annab. Lõbutuste hulka võivad kuuluda lugemine, jutlemine, laul, muusika, tants, mängud, söömingud, joomingud jne. — enamasti kõik, mis muulegi osale inimkonnast naudingut võib pakkuda, äärmised pahed küll välja arvatud. Lõbude sisult ja laadilt erineb üksikute ühingute rühmade seesmine elu väga tunduvalt. Erilise vahe võib nende vahele tõmmata näituseks alkoholi kui proovikivi tarvitades. Ühel pool on joomine lubatud, teisel keelatud. Esimesse liiki kuulub suur osa korporatsioonest, teisse pea kõik väikeseltsid ja maakondlikud kogud.

Neljas ja tähtsam osa ühingute tegevusest — loov töö — jaguneb kahte järku: töö organisatsiooni liikmete keskel ja töö väljaspool oma ühingat. Väline tegevus — rahvaalgustamine ja vanavarakorjamine — oli varemil ajal, kui meie rahvuslik kultuuritöö õige suurel määral üliõpilaste õladel lasus, õige laialdane, võrdlemisi intensiivne ja tähtis, ning sel alal on meie vanemil ühinguil oma tunnustatud teened. Nüüd, kus rahva vabale algatusele rajatud tegevuse asemele on astunud riiklik korraldus ja hoolekanne, on määratud ametnikud täitma neid ülesandeid, mille eest hoo-

Üliõpilase käsiraamat Soomes — ja meil?

Ülioppilaan kirja, Toimittanut Akateeminen Karja Seura. 264 lk., hind 15 Smk.

Ülikool olgu mitte üks uurimus-, vaid ühtlasi ja veelehk enamgi kasvatusasutus! Üliõpilasaastad olgu intelligentsiks kasvamise aastad, mitte ainult tuupimise aastad ja veel vähem pummelduste (ja pussituste) aastad. Need hüüdsõnad on viimaseil aastail saanud ikka valjemaks ja nõudlikemaiks, seda enam, mida suure maks paisub üliõpilaste hulk ja mida raskemaks nende tuleviku perspektiivid. Ja ühes sellega nõue: energikaotust stuudiumi ajal võimalikult

vähem, kiiret orienteerumist õpinguis ja elus! On ikka enam mööda need kuldsed ajad, „Die alte Burschenherrlichkeit“, kus võis aastakümneti aega surnuks lüüa ülikooli-linnas avalikes ja salakõrtsides ja tänavamärulites. Kuigi mõnel pummeldus-pussitus-liidu vahval liikmel ka nüüd veel ta pankrotist puutumatu jäänd isa kukkur seda veelgi lubab, jääb nende arv aastaaastalt ikka vähemaks — ja kasvab nende arv, kes sunnitud oma õpingutega võimalikult tõttama, et pääseda aja- ning rahakulust produkte loovasse ühiskonna teenistusse. Nii on see üldine majanduslik kriis vahest mõnes mõttes häägi — kuigi selle all kõige vähem siiski need kannatavad, kel seda elu õpetust oleks tarvis enim.

Igatahes oleks tarve küllaltki suur teose järgi, mis noori üliõpilasi juba varakult orienteeriks kõi-

gis tähtsamais üliõpilaselu ja õpinguisse puutuvas küsimusis ja nii ära hoiaks asjatult energiakaotust selle puhul. Muidugi aitaks siin kaasa häa organisatsioon ja kaasvõitlejate kui ka eriti õpejõudude nõuanded — kuid organiseeritud pole ju pooltki meie üliõpilasperest, kaasõpilase nõuande on enamasti küllaltki pinnapäälne — ja õpejõududel, kõigepäält dekaanil — kuidas oleks neil kõigi jaoks aeg! Erilit filosoofia teaduskonnas, kus igaüks vabalt oma aineid ise peab valima suure hulga võimalikkude seast, on see tihti vägagi raske ja varesti alustet õpingute tõttu kaob mõnelgi kaasvõitlejal mitugi töö kuud, kui mitte semestrid. Veel tarvilikum oleks mõnesuguseid juhtnõõre akadeemiliste tödemetoodide ja elukorralduse kohta üldse, mida kahjuks ülikool meil annab veel nii paudulikult. Oleks vaja vahest

litsesid enamalt üliõpilased ja teised haritlased. Sellega on vähenenud väga suurel määral üliõpilaste väline kultuuritöö, ei tundu ka selle järele endist hädalist vajadust. Ühingu töö pearahk on pöördud sisemisele tegevusele — liikmete kasvatusel. Kasvatuse meetodides ja abinõudes on võrdlemisi palju erinevusi, nagu on seda ka neis ideaalsetes eeskujudes, mille poole kellegi ühingu kasvatajad kunagi püüavad. Mõnel pool on täpselt ettenähtud, kuhu seitsmest vanaduse klassist („majadest“) keegi liige kuulub ja kes keda enne ja istudes või püsti teretama peab, — teisel ei peeta tähtsaks daami teretamiseltgi kübarat kergitada. Ühel pool mõeldakse eksimusi grammikaaluga, kellele $\frac{3}{4}$ märkust või $2\frac{1}{2}$ laimust karistuseks, teisel pole üldse karistusi ettenähtud — peale ühingu väljajätmise. Ühel pool võib käsutada noorliikme (või n. n. rebase) paariks tunniks kohvikukse ette valvekorrade, teisel on noorte seisukord sama vähe kohustuslik kui vanadelgi. Nelle kasvatusvahendite ei anta siiski ni suurt tähendust ühingu tegevuses, et nendes ilmsiks tulevad iseäraldused võiksid aluseks olla ühingu põhiilme määramisel.

Asudes nõrgemal pilti saama intiim-

ühingute liikmesliku ilme kohta — milles see erineb üliõpilaskonna üldilmest ning omavahel üksikute ühingu kaupa, peame vaatlema neid tegureid, mis mõjutavad ühte või teise üliõpilase organiseerumist ning ühte või teisse ühingu astumist.

Miks organiseerutakse? Põhjuseid on selleks kõige mitmekesisemaid. Olgu tähendatud, et rõhuv enamus üliõpilasi ei astu organisatsioonidesse mitte kindla teadmise ja selge ülevaatega sellest, mida nad organisatsioonilt nõuavad ja mida see neile võib pakkuda. Organiseerumine sünnib enamasti juhuslikult, nagu ka eriala valik ülikoolis, sõprade valik, abiellumine ja palju muid väga tähtsaid samme elus, kus võetakse see, mis lähemal on, või mis kuidagi teele ette satub, mitte aga ei otsita seda, mis meie nõuetele kõige paremini vastaks. Määrava tähendusega takistuseks pole sellejuures mitte niipalju oma soovide ja nõudmistete mittetundmine kui just nende rahuldamisvõimaluste — organisatsioonide — mittetundmine.

Üheks organiseerumise põhjuseks on tahe organiseeruda organiseerumise pärast. Kooliskäinud inimene teab, et isikkogudest on organiseeritud kogu arenemisastmelt kõrgem vorm kui mass. Tahtes areneda, katsub uustulnuk ka

kohe läheneda kõigile üliõpilasele avalduskohtadele, et neid tundma õppida selleks, et ära kasutada hääd, mis säält saada võib. Selleks astub ta liikmeks võimalikult paljudesse mitmekesisesse organisatsioonidesse, nende hulgas ka ühte intiimühingusse või ka mitmesse, nagu seda küllalt on ette tulnud. Ka võib juba esimesest ülikoolielu päevast kuulda akadeemilise pere liigitamisest kahte: organiseeritud ja „metsikud“, ning tähelepanna, kuidas organiseeritud varjatud või varjamata ülevõlvuse tundega „metsikute“ peale vaatavad, viimased aga ka sagedasti väikese vaenu ja kadedusega sellele reageerivad. Võib kuulda sedagi, et ükski organiseerimatuist ei suuda oma „metsikust“ põhjendada või isegi kaitsta muuga kui väitega, et oleval organisatsioonil ei vasta tema nõuetele, oleks ühingu teistsugused, siis organiseeruks temagi.

Teiseks, isiku tõekspidete seisukohalt väga väikese, kuid tegelikkude tagajärgede poolest õige suure tähtsusega põhjuseks on organiseerujale — tema hingepeetmine, seda küll ainult heas mõttes, mida sellepärast õigem ka nimetada hingepäästmiseks. Iga ühingu liikmed, kui nad oma ühingu lugu peavad ja selle kasvamisele kaasa aitavad, on alati valmis sündsals puhul noort hinge

isegi korraldada mõningad üldkasvatustlikke loenguseeriaid erialadelt, et natukenegi kaasa aidata üliõpilase ilmavaatamiseks arenguks ja teda mitte jätta ainult ta kitsa eriala piiridesse ja tihti moraalselt lämmatava ümbruskonna mõju alla. Jne. Vähegi oleks vaja aga saada mingi kõige üldjoonelisem tutvustusteos ülikooli asutustest ja ühinguist ning nende tööst üldse, mingi kõige üldisem sisese juhatus ülikoolieluga tutvumiseks. Sellekohase üliõpilase käsiraamatu väljaandmine ongi seisnud ühe üliõpilasarühmituse (Radikaalsete Ü.R.) valimiseplatvormis Edustuse ülesandena ja loodetavasti võetakse see küsimus viimaste poolt varsti päevakorda, siis oleks aeg kõnelda pikemalt ka selle soovitatavast sisust. Siin aga olgu lühidalt tutvustet ühe praegu-ilmund vastava teosega Soomes.

Selles antakse alguses põgus ülevaade Helsingi ja Turu ülikoolide ajaloolisest arengust, põhi korraldusest, valitsemisest,

õpiaineist, õpejõududest, õpijaist jne, samuti Soome Tehnilise Ülikooli, Kaubandus Ülikooli, Turu Rootsi Ülikooli ja Kodaniku-kõrgekooli (Kansalaiskorkeakoulu) omist. Edasi tutvustatakse üliõpilaskonna saamise, põhi korralduse ja tegevusega, siis siirdudes vaatlema üksikute organisatsioonide iseloomu ja elu võrdlemisi üksikasjaliselt: esmalt ametlike, maakondlike, siis vabade, s.o. ilmavaatelist ühingu oml. Kuna toimeta jaks on ise üks seesugune korraldus, Ak. Karjala Selts, siis on arusaadav, et selles ülevaates on tunda teatavat ilma vaadet, kuid seejuures on ometi kinnipeetud kindlalt objektiivsusest ja nii saadud ülevaade täitsa usaldatav (teated näivad olevat saadud organisatsioonidelt enestelt.) Pikas ja kirjus reas rändavad noore üliõpilase silmist nii mõõda kõik akadeemilised elamisvormid ja mõne tunniga on ta orienteeritud enam kui suude-takse uurida vahest mitme semestriga.

Järgnevad kirjutised Üliõpilaselehest, Ülikooli ja üliõpilaskonna raamatukogust ja nende tarvitamisest. Ning siis viimaks on ruumi jäetud ka enam isiklik-ilmavaatelistele artiklitele üliõpilasele põhimõttele ja päevaküsimisist. (Huvitav eriti tuntud Eesti-sõbra mag. Niilo Kärki võrdlev artikkel Noor-Soome aegseist üliõpilasist ja praegusist ja L. Äho artikkel üliõpilaste kirjanduslikke harrastusist.) Järgnevad mõned akadeemilise

ilma tähtsamate tegelaste pildid ja teatsus-kokkuvõtted.

Iseäranis väärtuslik noorile üliõpilasele on lisana antud õpingute juhtnõu-rid eri teaduskonnas, ja eri aladel. Kokkukurutult, (vahest ehk liigagi) antakse siin kõik tähtsamad teated eri ainete valikut, nende ühtesobivusest, eksameist, kirjatõist jne. Lõpuks on toodud nimes-tikud iga kuu tähtpäevist soome kultuur-riiloos.

Nii selle 264-leheküljelise väikese kaustalise aga tihedatekstilise raamatukese sisu. Muidugi ei sisalda ta veel kaugelki kõike, mis sel-lises käsiraamatus võiks olla, aga ometi väga palju kõige täht-samat. Ja nii ei pakuta mitte üksi soome noorele, vaid ka eesti üliõpilasele kõige kohasem või-malus tutvuda ülelahese akadeemilise eluga. Loodame, et lähemal ajal meiega Edustus välja jõuab anda vähemalt samalaadilise teose meie akad. eluga tutvumise-ks. Caveant consules! Küllalt juba noorte ja teiste kaasvõitlejate aegaraiskavast kobamisest.

A. A.

oma poole tõmbama. Teiseks ei anna sageli ka rahu sõbrad ja sugulased väljaspool akadeemiat, kes organiseerumist tähtsaks peavad. Näiteks, kui isa on ise olnud organiseeritud ja praegu lugupeetud vilistlane, kuidas suudaks ta leppida, et poeg on „metsik“!

Kolmandaks väga tähtsaks organiseerimispõhjuseks on aineline kasu, mida annab kuuluvus intiimühingusse. See tundub olevat ehk küll õige materialistlik ja egoistlik, ning ka eelpool nimetatud põhjused on vähe idealistlikud, kuid oleme tuleviku suhtes optimistid, siis sõandame vabalt, julgelt ja ilma erilise ahastusega vaadelda endid nii, nagu me olevikus tõesti oleme, s. o., ilma enese idealiseerimiseta. Intiimühingutel on jõukas seljatagune — vilistlaskond, kel on raha ja võimu. Õppimise ajal võivad üliõpilased saada vilistlaste abil laenu, õppimise lõpetamisel kohti. Ei ole liialdus konstateerida, et ilma

vilistlaste või muude heade tutvusteta on kohasaamine praegu peaaegu võimatu. Kel puuduvad muud head tutvud suurte ja võimsate hulgas, see võib saavutada neid enesele intiimühingu vilistlaste näol. Tutvuse läbi kohasaamist nimetavad need, kel tutvusi ei ole, onupoja-politikaks ja upitamiseks, kuid selles poliitikas on siiski palju tervet ja elulist, sest ei saa tegelane määrata ametisse niisugust noort, kel küll diplom, kuid kelle aususe ja korralikkuse eest ei tea vastutada ta ise ega ka ükski teine tema tuttav. — Ka ülikooli ajalgi tasub end organiseerumine aineliselt mõnikord ülejäägiga, kui avanevad selle läbi võimalused õppemaksust vabaneamiseks ja abirahade saamiseks¹⁾.

Neljandaks põhjuseks võib nimetada osasaamist n. n. üliõpilaselust (Student-

¹⁾ ?? Toim.

tenleben) ja selle kangelastegudest, mille eest legendidele ja hiilguspaistele üliõpilase ümber võlgnemegi tänu, et üliõpilase nimetust ka laiemates rahvahulkades tuntakse üle maailma. Intiimorganisatsioonide salapärasel kinnisusel on suur võlvuvus romantiliste looduslaste kohta, kui selliseid veel leidub, ka inimestele reallistidele töötavad nad olla mugavaks kohaks, kus võib end avaldada koduselt ja kõige komfordiga.

Oma otsustava tähenduse poolest alles viimaste hulgas võime nimetada organiseerumise põhjust, mis õieti esimene peaks olema, see on organiseerumine kui abinõu täielikumaks enesekasvatamiseks. Organisatsioon on seltskond miniatüüris, kus üliõpilane arendab, harjutab ja proovib oma võimeid iseiseisvaks enese ja teiste elu korraldamiseks, nagu ta hakkab seda tegema õppimise harjutamise järele suures, päris seltskonnas. (Pooleli.)

Akadeemiline kroonika.

Ülikooli lõpetanuid:

Filosoofia teaduskonnas: Bernhard Linde (Slaavi filoloogia), Elfriede Möllitz ja Erik Laid, viimane magistri astmega muinasteaduse alal.

Õigusteaduskonnas: Vlad. Heine (cum laude). Loomaarsti teaduskonnas loomaarsti astmega Gabrele Klein, Hjalmar Link ja Otto Sintman.

Etnograafia alal lõpetas F. Leinbock.

Uus professor.

Tartust lahkunud prof. A. Lipschützi asemele on füsioloogia õpetoolile korraliseks professoriks valitud senine Zürichi titulaarprofessor Alfred Fleisch.

Uus professor on 29. sept. 1892. a. sündinud, 1911—1917. a. Zürichi ülikoolis arstiteadust studeerinud, 1918. a. omandas doktori nime, 1921. a. valiti Zürichi ülikooli eradotsendiks ja tänavu titulaarprofessoriks.

Uue professori sulest on üle 30 teadusliku töö füsioloogia ja füsiol. keemia alal ilmunud.

Effelugemisi ja praktikat peab ta viie aasta jooksul Saksa keeles.

Teaduslikuks stipendiaadiks

arkeoloogia alal kinnitas ülikooli valitsus mag. Erik Laidi, komandeerides teda kuueks kuuks Soomemaale.

Mag. Laid kavatseb anduda Soome-Ugri arkeoloogiale, milles Eesli teadusel seni edustajat ei ole. Oma väitekirja aineks tahab ta võtta Ingerimaa ja Oudowa kreisi noorema raudaja kultuuri (800—1200 p. Kr.). Sellega oleks Wolhowi-Narva-Nowgorodi-Pihkwa ala warema kolonisatsiooni uurimisele ja selgitamisele asutud.

Stip. mag. Leo Leesment

komandeeritakse teaduses täiendamise otstarbel üheks aastaks Wiini. Seal oleks tema ülesandeks süvenemine õigusajaloo metoodikasse, Wiinis oleva Saksa ordu arhiivis töötlamine, võrdleva õigusajaloo uurimine.

Välismaale komandeeritakse

teadusl. stipendiaat mag. A. Anni — esiteks kolmeks kuuks Prantsusmaale, siis kolmeks kuuks Saksamaale, kirjandusliku üldhariduse täiendamise vaatekohalt.

Stipendiumi pikendati

Pariisis õppivale teaduslikule stipendiaadile Nik. K a a s i k'ule kuni 1. juulini s. a.

Õppur-sõdurite asjus

teatas haridusministeerium ülikoolile, et ministeerium soovitavaks ega tarvilikuks ei pea, et üliõpilased õppur-sõdurid omi asju ministeeriumiga õiendaksid õppur-sõduriteühingu kaudu.

Seepärast tuleb üliõpilastel õppur-sõduritel oma asjade õiendamiseks ministeeriumi poole pöörata ülikooli valitsuse kaudu või kui see vajalik, otsefeel.

Ladinakeele täienduseksamiasjus

otsustas ülikooli valitsus 60 üliõpilasele, kes kahe aasta jooksul eksami Ladina keeles õiendanud ei ole, võimaldada veel eksami õiendamist kuni 28. veebr. s. a. Ei ole nad selleks ajaks eksami teinud, tulevad nad eksamatrikuleerimisele.

Vastutav ja päätoimetaja: V. Adams. Toimetuse sekretär: Ed. Roos. Liikmed: R. Palgi, E. Kadak.

Väljaandja: Tartu Üliõpplaskonna Edustus.

TELLIMINE 1927 A. PEALE ON AVATUD

21. AASTAKÄIK

EESTI KIRJANDUS

Aastas 12 numbrit, iga number 5—6 trükipoognat, piltidega

Väljaandja *Eesti Kirjanduse Selts*. Tegev ja vastutav toimetaja *J. V. Veski*.

Ajakirja sisu eest valvab toimikond, kuhu kuuluvad *J. Aavik, A. R. Cederberg, M. J. Eisen, A. Jür-
genstein, J. Köpp, O. Loorits, J. Luiga, J. Mark, J. Mägiste ja A. Saareste*.

Igas numbris pikemad kultuuriloolised kirjutised ja arvustused uuemate raamatute kohta.

1925. ja 1926. a. on kaastööd teinud: *Mag. J. Aavik, prof. W. Anderson, mag. A. Anni, J. Aunver, prof. Stefan Csekey, prof. M. J. Eisen, dots. Villem Ernits, Ed. Hubel, dr. med. E. Jann-
sen, A. Jürgenstein, prof. Lauri Kettunen, prof. Kaarle Krohn, Albert Kruus, A. Kruusberg, mag. O. Loo-
rits, dr. med. J. Luiga, dr. med. A. Lüüs, dr. J. Manninen, prof. Julius Mark, mag. Julius Mägiste, C. H. Nig-
gol, dr. H. Normann, D. Palgi, Elmar Päss, lektor V. Ridala, mag. J. Rumma, prof. A. Saareste, prof.
E. N. Setälä, prof. O. Sild, K. E. Sööt, lektor J. V. Veski, lekt. Elemér Virányi, P. Voolaine jne.*

Hinnata kaasandena: 1) *Koidula kirjad omakseile 1873.—1886.*, I osa (8 poognat); 2) *Eesti
raamatute üldnimestik 1924.* a. alates (järg).

„Eesti Kirjandus“ on saanud vajalisemaks ajakirjaks igale koolile ja raamatukogule juba üksi vii-
mase kaasande pärast. Üldnimestikus tuuakse kõige tarvilikumad teated kõigi — ilma erandita — Eesti
riigi piirides ilmunud raamatute ja ajakirjade ja välismail ilmunud eesti raamatute kohta. Raamatu-
kogu täiendamine selle nimestiku järele on muutunud nõnda üsna hõlpsaks.

Ajakirja võib tellida igas postiasutuses. — TELLIMISHIND: postiga kätte saates 400 m. aastas,
200 mk. poolaastas. — Üksikuid numbrid müügil ei lasta.

„Eesti Kirjanduse“ aastakäigud I—XII (1906 kuni 1917) on müügil täiesti otsas. Saada on veel
piiratud arvul aastakäigud 1918—1924, à 360 mk. aastakäik (nahkköites 520 mk.) ja 1925—1926, à
500 mk. aastakäik (nahkköites 660 mk.). Üksikuid numbreid 1906. a. peale à 40 mk

Tellida: **EESTI KIRJANDUSE SELTS** (Tartu, Riia tän. 34).

„Estoking“ jalanõud valmistatakse
kõige uuemate mude-
lite järgi

„Estoking“ jalanõud valmistatakse
kõige parematest
materjalidest

„Estoking“ jalanõud on seepärast
nägusad ja vastu-
pidavad

„Estoking“ jalanõud on sealjuures
võrdlemata odavad

„Estoking“ jalanõud on igalpool
tuntud ja nõuetavad

Vabriku kaitsemärk

Estoking
Tallinn

Rätsepaäri

Max Johanson

Tallinn, Lühikejalg nr. 6. Kõnetraat 30-89.

Teatab oma austatud
tellijatele, et rikkalikus
valikus hooaja moodsad
riided on kohale jõud-
nud Inglismaalt.

Uuemad Londoni uudised.

Kohvik - söögisaal „Centraal“

Tartus, Rüütli t. nr. 1

soovitab maitsevaid, odavaid hom-
miku-, lõuna- ja õhtusööke.

Ärges unustage külastada kõige pe-
nemat Tartu KABAREE-RESTORAAN

„AUTOMAT“i,

kus leiab parema teenimise ja eeskujuliku
köögi ja jookidest suurema väljavaliku.

Lõbusa ajaviite eest hoolitseb I järgu
JAZZ-ORKESTER ja parimaist numbrist
koosnev KABAREE. Maitsevad lõunad jne.

Algus kell 9 õhtu.

Palun külalisi lahkesti vaatama tulla.

Austusega

ökonom JOH. TREUMANN Tallinnast.

Kõige maitsevamad toidud üliõpilastele

valmistatakse

Küütri tänav nr. 8.

Söögisaal on avatud
kella 8 kuni kella 22-ni.

Moe-, pudu- ja pesuäri

O. RUUBEN

Müüb suures valikus kõikisugu käsitöö-
niite D. M. C., villast lõnga kõigis värves,
kindaid, sukke, sokke, trikoopesu, siidi ja
villaseid salle; meesterahva särgid, kraed,
kaelasidemed jne. : : Mõõdukad hinnad

TARTUS, Aleksandri tänav nr. 1

Seebivabrik

„VERONIKA“

Tartus, Peterburi t. nr. 40

Telefon 830

Soovitab:

peeneid lõhnaseepe: Goldcream,
Meonopol, Victoria Lilia — piima-
seep, Metamorfoosa, Maikelluke, He-
liotrop, Roos, Ideal, Sirel, Kannike,
Reseda j. n. e. Kristall Glitserin
seep: „Adler“ ja „Paris“. Rohu-
seep: Bor-Trymol, karbol- ja tõrva-
seep, Mandliseep. Pesuseep: kir-
jut ja kollast. Saunaseep, pesu-
soodat, seebipulbrit habemeajami-
seks, küünlaid ja lõhnaõlisid.

Omanik K. Panksep

Kõrges väärtuses kaup on päralt jõud-
nud ja soovitatakse suures väljavalikus:

Ülikonna- ja palituriiet
Villast kleidiriiet

Siidiriiet ja pesusiidi
Siidirätte

kõrges väärtuses odavate hindadega

Suurturg nr. 7 **R. Brett**
(Raatuse ees)

Juuksetööstuse äri F. Meinberg.

Äris töötavad ainult I klassi jõud.

== Töö kiire, puhas ja korralik ==

:: Manicure ::

Tartus, Jaani t. 7
(kohvik Werner'i kõrval).

Moe-, pudu- ja pesuäri

VENNAD LEPP

Tartus, Kaubahoov nr. 2. -- Kõnetr. 4-81.

Alaliselt suur valik: värvilisi ja valgeid triiksärke, kraesid, manshette, kaelaside-meid, siidikaelashalle, trakse, kindaid, sukki, sokke, meester- ja naister. pesu, koetud vill. naister. jakke ja veste, laste ja spordikostüüme, pitse, pesatse ja kõiksuguseid hooaja moe-, pudu- ja pesukaupu.

Vihmavarje, jalutuskeppe. Villast lõnga rohkeis värves.

D. M. C. käsitööniite.

Lastesaapaid, tennis-, võimlemise- ja hommickingi.

Meester-, naister. ja laste **kalosse.** Igasugune kor- ralik auruga **riietevoltimine.**

Hinnad võistlemata odavad.

Müük suurel ja väikesel arvul.

Üliõpilastele 5–10% hinnaalandust!

I kl. juuksetööstuse-äri

A. RAUD

Asutatud 1911. aastal.

Äris töötavad ainult I klassi väljaõppinud jõud. Töö kiire, puhas ja korralik.

Jaani tän. 8, Barklai platsi taga, K. Ungerri äri kõrval.

Roman Gutmann

Kompveki- ja shokolaaditööstus.

Vallikraavi t. nr. 8. Kõnetr. 500.

Asut. 1905. a.

Kohvik ja kondiitri äri **O. Ü. „LINDA“**

Suurturg 2, II korral

Suurim ja mugavaim kohvik Tartus.

Alati saadaval kõrges häduses kõiksugu kondiitri saadused ja mitmesugused joogid.

Tellimised torfide, kringlite, stritse- lite jne. pääle täidetakse korralikult.

Tellimiste päält üliõp.-organisatsioon. hinnaalandus

Igapäev k. 5-7 p. I. kontsert- muusika.

Hind 25 marka.

Saapatööstus ja -kauplus

A. JOSSET,

asut. 1895. a. :: Tartus, KÜÜNI t. 4,

Soovitab jalanõusid kõrges headuses ning täle- liku vastutusega töö eest.

* Triikikoda Ed. Bergmann, Tartus.